

805

(53)

8 JAN 1948

K34/82
H. M. Mohlabe,
Bethany Missions
P. O. Richardsdal,

"Contract" P. O. Richardsdal,
pp 1-120 = 51 / 4 typed L4 = 10 = 0 24 - 11 - 1947.
Kwanō indexed

Dinphō motho a ka gofa selō, kamo-
rago o swanetše go moleboga. Ga gona
selo se motho a ka gofago wa seke wa
moleboga, ka gobane ka moswana a
ka seke a gofa selō, kabaka la gore
o file mpya.

Maforwane Iselane ke monna yo a
bêtlago Mahudu, mese le mabyoko a
gopana dikgomo le dipato. Mokgala-
bye yo ge a ka hwetsana gore mot-
ho wa tswenyega o no tšea a mofa.
O kile a fa mosadi wa Dhwadi Pō-
pêla mese e medi, o mongwê ke
wa go setla, o mongwe ke Mpholo.
Ge a efa motho a direle gore a mol-
eboge, go nore motho ka noši a gopo-
la gore motho yola okile a nthusa
lere gofiwa le lebojê, mosadi a botš
a monna gore ke nyaka godira by-
alwa ko leboga Iselane ka goba-

805

K34/82

2

ne o ile a nthuša ka mese. Monna
a dumela, are dia mogatsāka bogw-
era bo sinya ke ditlaela.

Motho yo Zselane bare ke mothoka
mohlang byalwa bo nnewago, batho
ba Kgobakana ba leloko lagabo gamogō
le dikgadi, le batho ba bangwē batla
go kgopela byalwa. Monna a ja tša
goja, ka morago a ntcha legata, a
ba botša gore ba gešu, ga gona byal-
wa mo lehono, ke a swala korêra m-
olato waka.

Bathōma go nyama, bare e fela ge
ele nama e tšwile ka ganong. Baile
ba chela magapa a mabedi le pitša le
serolo. Batho ke ditlaela ge babona
tša goja, bathōma gore a wa a olebog-
e tšewe, o diôrêka boloi. Monna are
go bona le dibodu, ke mothoka o ja maa-
kla a gagwe.

Mokgalabye yo wa ga Zselane ke go-
te mongwageng dirola tša gagwe
a difele, ka baka la gafana. O kile a
fa Mpoi Seelie le hudu a bona
mosadi wa gagwe a tšwenyega, ka

805

K34/82

3

gobane, tšatši le lengwê le lengwê o be
 a tšoga are o ya gohlobola byalo ahwe-
 tšana mong wa lehudu a setla, lege
 a ka fihla pele are a sare o fofora
 lehudu, mong wa lehudu aba wa fihl-
 a, o swanetše go êma a letela mong
 wa lona a le šumiša pele.

Mokgalabye yo waga Iselane a bona
 gore mosadi wa tswenyega, a motša
 gore ka moswana otle o tšee lehu-
 du le mose kowa gae. Mosadi are go-
 tšoga esale gosasa, aya a fihla a
 mofa.

Mokgalabye yo mosadi wa gagwe w
 a pele ke Mokgadi ngwana Mašula
 o ile a hwa a šia bana ba Kokobe-
tša ke ngwana wa mohlankana, wa
 ngwanenyana ke Malehu a tšea ke
 бага Komana, Maputi ke mogolo
 wa bona, yêna o ile a tšea ke
 бага Makgopa.

Maforwane a tšata a dutši le ba-
 gata mogolo wagagwe Putšane, mai-
 na a bona Mamogasane ngwana
 Pako le Malekgašola ngwana Mokg

v 805

K34/82

4

Saai. Ka morago a ya a tšea mosadi wagagwe Mangwako ngwana Mōla. Byalo Mamogwane a hlalana le Maforwane a sala le ngwana Saai le mosadi wagagwe.

Bathōma go a rogana, yola aba le lagagwe le gora. Kokobetsā a tšea mosadi, leina ke Ntlala goba Matlale ngwana Raganya.

Mosadi wa Mpai a fêla a dirabyalwa are o ya goleboga le hudu, monna are go kwa gore byalwa bo a tšefa a gane nabyo. Ka tšatši le lengwê a dire gape ke moka monna a gome a gane nabyo, mosadi a bōna gore monna a rate ge ke ya goleboga, ke moka a lesetšā.

Motho wa mohuta o we ke mpya ka gobane a leboge, motho yo we a ilego a mothuša. Ka tšatši le lengwê o ile a robêgêla ke lebyoko la dikgomo, mo-kgalabye wa gohloka kelelo, a ya ga Iselane go kgopêla, ka gobane mo-kgalabye yowe wa ga Iselane o be a no dula a tlatšise mathudi a gagwe

805

K34/82

5

Ka mabyoko, ge a fihlile are ke tlilo kgopela lebyoko ditgomo tša ka dirobile lebyoko. Iselane are go yêna le byoko a ke nalo. O ile a tloga a bôna ka mahlô a bolêla gore a wa loka.

Taba ya mohlolo dirola tšewe baya go ba efa Iselane ba dirolela kalapeng la mosadi wa gagwe. Byalo ba fêla bare ge ba yonwa pitša ekgolo ke moka pitša e phonyokga morwadi e pyatlega byalwa bofalle.

Ka byalwa bya gotšwa ga Ihweri Pôpêla goile gwa pyatlega le gapa ge ba kakobšê ba nyaka go choleda ka pitšeng. Ka morego gwa ya byalwa bya gotšwa ga Mohlabe, magapa a ka a pyatlega, ba ile ba chele ka pitšeng.

Ebe gona le mabyalwa a mantši tšatši le we, ba nwa dipitšana tše dingwê, gwa šala pitša ekgolo, ba tšama ba kgopêla mabyalwa.

Ka mabanyana ba kgabakana, byalo Mokgalabye are, go mosadi sepela le yo mongwê lo kakola byalwa, mosadi wa Kokobetsa Matlale a thakgoga le

805

K34/82

6

Mosadi yo mongwē, ba yo rwala byalwa. Tselane are matlale o seke wa ya gorwala byalwa ka gobane maloba o ile wa pyatla legapa, mosadi a na a kwa. A tšena ka ngwako ba fihla ba kuka pitsa ba tswela nayo kgakala, ba ile mola ba lekgaufsi le gore ba ebee fase Matlale a lesetša bya pitsa ya wa fase, ya pyatlega byalwa bya tlala lapa.

Pitsa ebe e le ya Malekgasola, byalog e batho ba šekela ka gore ge ele byalwa ga bona taba, fela mong wa pitsa o lobile. Mangwako are pitsa a ena taba, go pyatile ngwetši wa gagwe, Malekgasola a kwa bohloko ka lentšu lewe, a tšena ka ngwako wa Mangwako a hwetšana pitsa ya gagwe e a goba a thepile yona a e pyatla. Pitsa e ebe ena le mabêlê a lotša a falla.

†† Ngwako o we pitsa ebego e leka gona ebe ele ka ditibeng. Ditiba ga ba dile e noba le retheng, byalo mabêlê a phahlagana le mabu. Mangwako are ke nyaka Mabêlê a ka geele

805

K34/82

7

pitšā a ena molato ka gobane ke pitšā ya monna wa gagwe.

Maforwane o ile a šita gobolēla ditaba tša basadi ka baka la gore ore ge nkare ke re go yola o na lephōšō yola o hare o emella yola. A ba a bitšā monna yo mongwē wa ga Mašumu gore a tle a mothuše.

Mašumu o ile ge a bolēla le Malekga-sola, a mofetola ka gore, nna ke pr aile pitšā, fēla, ge mohlomong a falatšitše mabêlê a gagwe are kenna a wa a senna. Mašumu are go mosadi le ge o bolēla therešo, le hono therešo ya gago ga ekwale, ka gobane mabêlê a faletšē, taba ya bobedi, o dirile ka go tšena ka ngwakong, le hufa a balwe ka ditswana.

Mosadi a kwa Mašumu mowe a bolelago, are go yēna ke go kwile byalo, ke nyaka ~~go tšeba~~ gore mabêlê ge a chela ka pitšeng a be a tletšeng, mong wa mabêlê are a be a tletšeseroto, mosadi are go lukile ke nyaka go ōlla mabu a wē eka, ba modume

805

K34/82

8

Ila a ya a olla, Kemoka a ya a ncha
a gagwe ka sešego a lefa, a tlatsä se
roto, molato wa fêla.

Molato Keng, ge ba tsäma ba bolêla ka
mathoko, ba bolêla gore, ôna re sa tlo-
a pyatla kabaka la gore buušwa a go
tsole yêna a e noši, go ka re go diro-
la ka moka dika fo tšenago ka lapeng
ka letee.

Kgomo ga gona motho yo a ka go fa-
go Kgomo kantle le ka dimō, goba go
koloka. Ka morago mokoloti, o swanetšē
gobōna Kgomo a goma a boetšā ga m-
ong wa yōna. Ra mogolo goba rang-
wane a ka go fa Kgomo ge o hlaleletš-
we ke gonyala moradi, empa a se ba-
kho ba bantši ba we ba ka go fago, ba
seke ba teta.

Mafotha Mohlabe, o hile a fa bura-
kho ba gagwe dikgomo, ka go batsēišā
basadi, a ka a tšišala morago. O ile a
tšēišā Mokailo, ka morago Sepalo le
Nkwane. Ge basadi ba ba dirile m-
abyalwa, o be a sena taba nabo, a
leta fêla gobigiwa, ke moka a tšē go-

805

K34/82

9

Kgopela.

Ye yo mongwê wa bôna a ka Kgopela m-
otgalabye, o be a fêla a ba botšã gore m-
osadi ga onae, ke basadi baka kamoka.
O be a nobolêla fêla ka molomo, a sa
direle gore o tla ba moga.

Pudi motho o wafa motho yo mongwê
eseng gore a ka fofa motho yo a sa m-
tšebego, goba leloko ka go tšeelana. By-
alo ka Lekgolo Sekgobêla, a fa motgala-
bye yo mongwê wa ga Mohlabe, are go y-
êna otlile ditlaleng mo, fêla tšea kgoko
kgogo otlaya o bolaya. A goma are golu-
kile e ka tloga ya gotšwenya, e tla re ka
moswana wa romêla ngwana e tla
a tšea.

Motgalabye yo we wa ga Mohlabe a ro-
ma ngwana gore a yo tšea, ngwana ge
a fihlile a bolêla mantšû a gotšwa
ga Mohlabe, byalo Sekgobêla a tšea t-
hapo a tšena ka šakeng la dipudi, a
tšema pudi ya phoko, a fo mohlankana.
A e gôga go fihla nayô gae, Mohlabe a
thôma go makala gore ekaba molato
Keng.

805

K34/82 10

A bega basadi bagagwe, a bolaya pudi ba eja. Mohlabe ge a lebelele Sekgobela ore Makgolo, ka gobane, Nkwane Mohlab e o tšere mosadi ga Sekgobela. Kamolaō, ke Mohlabe yo we a swanetšego gofa Sekgobela selō.

Ka morago ga selemo se sengwē, Mohlabe are go basadi ba gagwe, ke na le mogwera waka ke nyaka go mōna, byalo ka go rialo mowe ebe ke nyaka gore le dire byalwa ke e ke rwele, ke fihle kehlwenae re bolela ditaba tša rena.

Basadi baile ba okwa lentšu la mokgalabye, ba dira byalwa bya mabêlê u monna, mohlany o we elego letšatši bya la byona gore bo a nwewa, are go basadi nyakelang magapa, basadi banyakêla magapa ke moka ba thokêla mabyalwa ka magapeng. A re go Kgaitšedi ya Sekgobela swala magapa a le basadi ba baka ke ga Lekele lo ntebogêla morogo ola a goka a mpho.

Mokgalabye eka a ya nabo, bona ba swala magapa ba sepela. Sekgobela o itšê a sa dutšê a kwa mokgošana o hlabiwa

805

K34/82

11

bare re a tsena ga Sekgobêla sa mareka patšê le lefole. Motso o ile ge are ke a lebella a bôna basadi ba rwele magapa, yaba o botšâ basadi ba motšê, kemoka ba kitima ba bahlakanetšâ. Bya ya bya rolela ka lapeng la mosadi yo mogolo, kemoka ba swadi le bona ba tsena le byalwa ka ngwanakong.

Ba swadi, ba bitšâ mosadi yo mongwê gore dumedišâ, kemoka a ya a dumedišâ ka morago ga ditumedišo, ba botšâ mosadi gore re rumile ke Mohlabe o ile ~~re~~ re tle go molebogêla, morogo o a goka a fa ke Makgolo wa gagwe. Sekgobêla a leboga ka matla a magolo, are kganthe ba gologolo ba rerešâ ge bare go fa a se golahla, ke goba. Ngwana yo waka o twabišetšang, nna e be ke no mofa fêla a ka gopola gore o tla dira ka mokgwa o.

Sekgobêla are bogwera bo sinya ke ditlaêla, a tsena ka sakeng a tlema pudiya phoko a bahlabêla yona. Kemoka Sekgobêla a cha byalwa anwa gamogô le ba swadi. Nama ya pudi yona e

805

K34/82

12

gare e a butšwa.

Ge pudi e budule, kemoka, ba ehlophella, Mogopong, dibêra (dibete) ga tšona, le mošwane, ke moka ba e swala ba iša ga barwadi ba byalwa.

Barwadi ba tšola nama ka noši, ba tšea mphapha o mongwê ba fa ba motse, ke moka dibêra tšê dingwê ba dincha dia ga mong wa motse, mošwane le ôna ba dira byalo. Hlôgô le mphapha le dibêra tšê dingwê dišalla ba swadi.

Barwadi baja ka ngwakong, beng ba motse baja Kgakala. Hlôgô ya pudi e swala ke barwadi, ba yo bega mong wa byalwa ka yôna le letsôgô la yôna. Mowe gona le kwanô e kgolo gare ga batho ba we, batho bona ba a gopola gore ba sekana maloi, Kganthe ga jobyalo. Mowe ba phetša seema se se rego, Moeng tša ka gešū rejê ka wena.

Ka jobane mola byalwa bya seke bya ya, pudi e kabe e saka ya bolaiwa. Batho ba mofuta o ge oiša mabyalwa

805

K34/82

13

go bona pelo ya mong wa byalwa e ba
 e chweu, ka gobane o hlapiša mong
 wa byalwa diatla. E seng mothoka
 yo Iselane batho ba dira mabyalwa
 ba e ya ba mofa, empa a kgone go hlapi-
 ša beng ba mabyalwa. Le ge motho
 a ka morwalla byang le byang, magape
 a yo boa a ribegile. Ge motho a reta
 barwadi ba byalwa ba iša go yêna ba
 noya ba lona ke mala, ka lona le baka
 le la go sehlabe selô, le mokgošana wa n-
 thoe o ganêla teng.

Batho ba we oka rego ge o ba file selô
 wa seke wa ba šala morago, le kgopolo
 ya gore batla dira byalwa bya ditebogo
 ya sebe gôna ke ba gogadi. Le bona bab-
 angwê ba no dira byalwa batla ba lebo-
 ga mokgomana ka/mokgwa o ba katlago
 ba lebogo mokgomana wa bona ka ôna
 ke gore ba mofa pelo chweu, gore ka
 morwana le yêna a seke a kwa boh-
 loko ge baga matgolo wa gagwe, ge ba
 tšile go yêna bare rena le molata re
 tle molle.

Mo ba sakgonego godira byalwa bya di-

805

K34/82

/4

tebogo, ke ge motgonyana a sešu a nyala gona selo sewe, ke moka se tsene monyalong, baka notla ba bega melato ka bunitši o ncha kgomo o baafa ba eya balefa, fêla tsatši la mo ba gophôphêla dikgomo tsêla le tsôna diswanetše go tsena monyalong.

Selepe, ge motho a ile a gofa selepe o gotototšê, ka gobane ka selepe o rênadi phate tsá goya goaga motše ka sona, modirô o mongwê le o mongwê o dira ka sona motho wa mohuta o we oka seke wa molebala, o swanetše go dira byalwa bya go moleboga. le yêna gana le selô o swanetše go gohlapisá diatla.

Nku. Ga gona motho yo a ka fanago ka nku, a ka gofa ge ona le molato wa dipheko tsá gena, o isa badimung go phasa. Nku ba phasa ka yôna, a ba hlabele motho ka baka la gore ke serômô. Ke gore ge ba bolaya guelle. Motho yo we a gogofa nku o swanetše go dira selô o moleboga ka sona, selô sa ditebogô a se gona e noba byalwa, ke gore selô ke go dira byalwa

805

K34/82 15

byo bontši, ka gobane nku ke kgomo.
kgogo, kgogo enoba morōgō, ge moeng
 a fihlile ba monlabēla yōna. Lobyalo
 kage motso a gofile yōna, ga sa ešal.
 a morago, le mofiwā a na kgopolo ya gore
 a na moleboga. E mpa eka nore ka
 tsatši le lengwē ge a mochetšē, ke moka
 a molaēla kgogo, fēla le ge a senayō
 ga gona taba. Mogo a ubutšwi kago
 bōna tchwene.

Katse ke semina sa gobolaya dip-
 ēba (magotlo), ge motso a nyaka Kat-
se ore e satšwa gohlatsā ke moka a
 kgopela dikatsana ga mong wa dikatsa-
na. Ge a modumeletšē, o motšā gore
 e tlare ge diburugile otle o tšee. Mo-
 ng wa dikatsana a ne taba le motso-
 yo we a mofilego. Ge nke katsana ke
 ya tšadi, eka nore ge a feletšē ke
 dikatsē, ke moka le yēna a yo tšea ka-
 tsana go yēna.

Mesebe ke selō se monna eka
 fofago motso, e seke a mošala
 nthago. Debogō ya ōna, a ka
 nore ge aile e bolaya selō ka ōna

805

K34/82

16

a šoga le kgeswa, a ya afa mong wa mosebe, yo we a mofilego, ka gobane mong wa ōna ke wena wa gofiwa. lekgeswa le ke ka gorat a gagago.

Marumu, le lona le byalo ka mosebe, le molamo. lebō le lefehlō dik-aone ka gobane wa bētla wa fa motho, o go leboga ka mapoto gobaditlao.

Dibjana ke dilō tša basadi, ka tšona ge ngwanabo a ka fihla a kgopela o swanetšē go mothuša, ka ntle le go šala mokgopedi morago. Tšewe ke dibjana tše dinyana, tše byalo ka di-kgērō (mefefe) le meripjana ga mōgō ke pitša, fēla yōna o tla ba a gohlompha ka gobane ke setō se segolo. Ge e wena ngwana wa motho o ka dira mapoto a go mohlapiša diatla, le yē pelo ya gagwe e tla ba e khweu.

Dijō, motho a ka sefafa yo a sa motsebege, o fa yo we e lego le loko le yēna, dijō a bare buuša byo ba fapilego, ke mabēlē ge yo mongwē wa

805.

K34/82

17

geno a šitegile, le yēna mošitegi o swanetšē gotla a se nyaretšā, ge a ka fo šitega a dutšā ka la pešy la gagwe, ga go motho yo a ka mothušago (go šitulla).

Ga ngata ge yo mongwē a sena mabêlê yo mongwē wa leloko la gagwe, a na le mabêlê a ya go kgopêla, o fêla a mofa ka leselo, go gopola gore, o tla šia mabêlê ka gae, gore ge a tšama a kgopêla bana ba šale ba rita morito. Ka morwana le yēna ge a šitega, o tla fihla go yēna a kgopêle, le yēna o swanetšē go mothušā, ka gobane le yēna m aloba o ile a mothušā.

Lo hlageletšwa, Nkhese Mogale o kile a re a e tšwa tumane, a fihla motšeng wa ga Moyene ka tšatšā le lengwē, ka gobane o ile a fihla ga gabopole, byalo ka tšatšā le lengwē a tloga a ya mowe motšeng o we. Ebe gona le byalwa bya naleng (chenchi).

Monna yo o be a pere burukgwe, hempe le patšā. Gona mowe motšeng o we ebe gona le mongalabye yo barego ke Mpai Seelise, monna ge a ekwa

805

K34/82 18

byalwa a pola patši, a fa mokgalabye
mokgalabye a leboga gagolo.

Mokgalabye yowe ke chuwana ana mosadi o be a šetše le mosadi wa mogolwane Mathokong, byalo Mathokong a tloga aya le mapolakitane ka baka la go litiwa. A šala le bana ba ba bedi, mohlankana le wa mosekana.

Ka moswana ge a tloga a gopola, mabana ekaba ke dirileng, a lebella patši ya gagwe a seke a bōna, a thōma go kutšiša gore ekaba patši yaka ke ebele kae, ba motse bare, o sebe o šile mabyalweng ka gobane ka mabanyana o be o tagilwe o pa kwane le motho fa ge a sa dutšiša gopola tša patši gwa fihla monkana wa gagwe, yowe a goba a le nae, o be a etla go motsošetša, a hwetšana ele gore monna o nyakela patši.

Monkana wa gagwe, nna keile kabōna o efa Mpa Seelise, byalo ka šita go gogametša ka gobane a waka wa mpotša ke no bona o šetše o mo-file, ka gopola gore mohlomong lets.

305

K34/82

19

walane. Monna a thōma go mataka-
la, bommagwe bare ekabe o fe mot-
ho motho, o be a tla goleboga, le hono
wena o no hwetsana mpya o ifele, o
tla gofang. E šita Maforwane Ise-
lane elego wa gabo a seke a molebo-
ga a be a mafite lehuduke mose.

Monna are maatla a monna ke tša-
kadu a fele, ke baka la botagwa, mohlom-
mong byalo ka ge ele nna motho o šele
o tla nteboga. Kgopolo ya monna yola
ya gore mohlomong o tla nteboga, tebogō
a yaka yaba gōna, e fēla mokgalabye
wa ga šelise ke mpya kannete, ga gon-
a motho yo a mothušago, o tšile ohwike
le kgeswa le thulele, batho ba sa mohl-
agaletšē ma kgeswa kabaka la bompya b-
ya gagwe.

Motho ge aile a gohlagaletšā, le ge e
se wa leloto la geno, ke wa geno o
swanetšē go moleboga, ka moswana
a ka seke a golebala. Mohlomong o
dira byalwa ore ko moleboga, a ya
a gofa se segolo.
Byalo ka Mabyale Mabakane o ile a

805

K34/82

20

a hlagaletša Maganong Mongale le kgeswa
 le kgeswa la mosadi ke theto, o file ke
 mosadi wa mabyale Mahudu, kabaka
 la gore (makalauba) Maganong e be ele
 motlabo wa mabyale.

Maganong a dira byalwa byo buntši
 a swala ka magapa a šupago le sebolo
 sa go phetša monwana ka medi. Byalo
Mabyale o ile a bolēla le mosadi wa ga-
 gwe, le bōna ba hlapiša modiri wa by-
 alwa ka go Mohlabēla kgomo. E we ke
 kwano e botse.

Kolobe ke seruiwa sa basadi, byalo
 mosadi yo mongwē ge a nyaka Kolobe
 o swanetše go fiša mong wa Kolobe
 moroko, ke gore e tlare go hlatoša a mofa
Kolubyana e ngwē. Motho a ka nokgo-
 pēla Kolubyana, ke moka a mofa, o
 mofēla gore le yēna ge e kae ya hla-
 tša le yēna o swanetše go matlēla
Kulubyana.

Mašemo, ge gona motho yo a ka go fa-
 go Chemo, le ge le kwana byang le by-
 ang. Setō se we a ka se dirago ke g-
 o adima, mohlantš a nyaka go o tšea

805

K34/82

21

o tla go tšibisa gore le nyaga lema f-
 ēla ngwaga o otlago o tsebe gore ke
 tlilo tšea. Ka goriale o dirēla gore o
 nyakēle ya gago Chemo. Ka baka la Kw-
anō, moadingwa a ka seke a gana na-
 yō.

Monna yo a kilego yaba lešaele mabapi
 le go a dingwa ga Chemo ke Sepedi Pō-
pēla, o kile a kgopēla Chemo ga Mo-
senagabo Matihidi, byalo Mosenugabo
 a moadima. Moxgalabye yo we a lema
 dilemo tše tharo, ka se lemo sa bone,
 mosudi a fihla are go Pōpēla, ngwaga o
 o tlogo ke tlilo lema.

Pōpēla a seke a mofetola setō, m-se-
 lemo ga sefihla, Pōpēla a ya a thōma
 go lema Chemo, mosudi a thōma go ma-
 akala, a boēle ga Pōpēla are a mola
 to keng ke ile ka gobotsā gore ngwaga
 o otlago ke tlilo lema Chemo, Pōpē-
a a mofetola ka gore, nna ke t-
 eba Chemo o mphile, mosudi are g-
 e ke go file e be nka seke ka go šala
 morago.

Monna o ile a tswela pele le gogana

805

mosadi are efêla bothakga botla le go si-
nya, n kabe ke ditsebe, ke gane, a tšea di-
taba tša ya Kgorong, ba ba bitša.

Mosenagabo a bolela pele ga letgotla are
Pôpêla o tšile gae, gaka a fihla a adi-
ma mogolo waka, ka modumêla kare
mohlantšy ke golago ke tlatla ke tšea,
a dumêla, lehono keitšê kotsêa waga-
na ore ke mo file. ke moadinile nna yo
Pôpêla ka baka la gore a tšere ngwana
wa ramogolo.

Pôpêla are dikgoši goya keile go kgop-
êla mogola, mosadi yo o ile a mpha
ôna, are napa o tšee.

Mosadi ona le ngwana wa ngwane-
nyana, byalo mmagwe o no bêtêga mos-
enagabo fêla. Baile ge ba a diima Pô-
pêla yaba ke yêna le mmagwe fêla
motho o šete a se gona. Lehono motge-
kolo o fapane le moredie o ile mowe ba-
tho ka mota ba fellago gona.

Ditaba tša thathafêla banna kaba-
ka la gohloka dihlatše. Banna bare
Pôpêla o swanetšê go tlogêla Chemo
ya mosadi yo, le ge a go file, lehono.

805.

K34/82

23

o hlanogile. O Katla wa Kgopêla selôgaka, ka dumêla, ka morago wa tla gore o tlo tšea ka gana naso, o ka seke wa nkgapeletšã. Monna wa ga Pôpêla adumêla, a tcha pudi tšê pedi a tswalla kgôrô ka tšona.

Papatšê, dilô tšê ba dibapatsãgo ke tšena, Dipitšã, mehlôtlô, magogô, Dinti tšã le baki Mekgose le gokwata-mišã letolo, methipô, Diroto, maselo, Dihlaana, Dišego le dinana tšã diphô-fôlô, malokwa, mathebo, kgohlô, matšepê, marumu le mesebe le garepo le Dinwisa, dikgomo, Dipudi Dinku Dipakôlô le dimpya le dikgogo, Ditšie Dintlwa le merôpô le dihlatšwa Dithet-hê le dintepa, motšoko le patšê.

Mehlôtlô, ba lya ba yona ba e loga ka buntšî, byatô ke moka ba rwala ba tšama ba bapatsã. Selô sa gobapatsã setlala dichila, yo mongwê le yo mongwê o e lebella ka mkgwa o a satego, mapatšî a ka seke a bolêla gore o tlatšã dilô tšaka dichila o tla folebella gore mohlom-

805

K34/82 24

ong o tla reka. Mehlōtlō e rekiwa ka
kgogo ka otee, goba mabēle a go tla la-
laana.

Mošabiši a lape go sepela, o tsama-
ya le metse, a tsama are ke bapa-
tšā mehlōtlō, ke moka ba šaba. O šabi-
ša a dutši motseng wa motho yo mo-
ngwē, ge ele motho wa go tšwa dina-
geng tšē dingwē. Gona ga motho yo
we a dutšigo go yēna, o mofa mo-
hlōtlo ka otee, ke gore o leboga gore
o moamogetšē.

Ge ele mabapi le ka mošate, a wa
a babolele ka baka la gore ke dilō tšē
dinyana le gona diphakiša difela a
gomela gae. Empa mošabiši ge a
kare a bapata a tchoga a tsene
ka kgōrō ya mošate kgōši e no
tšea o mongwē mehlōtlō.

Magogō le yōna ba no sabiša byaloka
mehlōtlo Empa ōna ke a magolo
ke dilō tšē we baalago, ge ele meh-
lōtlō ke ya gohlōtla mabyalwa. Ge
ba bapatši ele batho ba go tšwa ka
difate, ga motho yo we a dutšigo

805

K34/82 25

go yêna ge a bapatsā o swanetše go-
mofa legogō. A rekiwa ka dikgogo tše
hlano, ke mohuta wa magogo a bare-
go ke mehlahle le metolo. Sekoya sō-
na se rekiwa ka lesome la dikgogo.

Dinti tša lebaki ke dilo tše dihumago
ke baga Mokgotho ka gobane le baki le-
ka gōna. Ba dihumu kemoka ba ditso-
tla, ba didira ka bongata, ke moka ba
dira dikgahlana kgahlana, ba dirwala
ba tšama ba dibapatsā. Sekgahla ka
setee se rekiswa kgogo. Dinti tšena
dina le medirō e mengata, go folēla
dipheta le gologa malōkwa.

Dinama tša diphoōfōlō, dipela ke dilo
tše ba tšamago ba bapatsā, Motoumi
wa tšona wa dipolaya a a nēga tša
ōma, ke moka ba swala ba tšama
ba bapatsā. Direkina ka mabêlê a go-
tlala hlaana. Tša diphoōfōlō tše
dikgolo, tšona ba beka megwapa, ke
moka ba tlēma dikgahlana, ba direki-
ša ka tšona, ba dirēka ka tšona ba
reka ka mabêlê a go tlala hlaana.
Mathēbō, bōna ba botai ba dipela ba

805

K34/82 26

ba boloka mekgopa ya tšona, ke moka ba e
šoga ka bongata, ke moka ba rwala ba
ya bafa ba ruki ba mathêbô a ba bafe
fêla, ke gore ge moruki a rukile a
dira mathêbô a mabedi, goba a mararo
o swanetšê go tšea le thêbô ka letse
a fa mong wa mekgopa.

Mathêbô modiri wa ôna o a rekisa
nku, kudu ba ya ba-reka ga moruki
wa mathêbô kantle le go tšama a ba-
pata.

Marumu, mesebe le Matšepa ke ditš
tšê ke ditš tšê tšagoba dirula ke ba
Phalaborwa bodikgôlo ga mōgō lekgohlô
kgohlô yōna ebe e dira ke бага Magoma-
ne. Bare ke Phalaborwa bolla noto
byalla theko bo etšele, ke gore bara ge
ba rula dithsipi, noto ke thsipi e buru-
lago ka yōna. Matšepa e be ba a bapata
pudi, Marumu ka pudi e be ba mofa
marumu a mabedi.

Diroto Mapatš wa diroto ba mosabê.
la ka mabêlê, ke gore ba chela mabê-
lê a tlala seroto, ge etš seroto se
segolo ba se rêka ka pudi goba ôna

805

K34/82 27

Mabêlê, mabêlê a ba chela sa tlala
ke moka a kgona a tšea seroto.

Maselo le dihlaana le tšona ke dilô
tšê ba tšamago ba bapatoš, ba sabêl-
wa ka mabêlê, le tšona ba chela ma-
bêlê a tlala.

Dišego ke dilô tšê dikgolo tša gobolo-
kêla mabêlê. Molugi wa tšona a ka
seke a dikgona gorwala gore a tšar-
me a bapatoš. Ka gorialo molugi o di
agêla sethiba se sego ke moka, a di-
boloka ka ga sôna, a dibee fase, ony-
akêla phate a lokêla ka molomong wa
sôna, kemoka a e phekaganya, byalo a
tlêma ka lerala, a lekeletoš gôdimu.
Motho yo a llogo ka se šego ba tla mo-
tša gore e ya ga mokete o tta sehwe
tšana. Se šabijwa ka pudi le putšan-
yana goba Dhu

Malokwa, ke dilô tšê ba llogo ka di-
nti, ke gore ke mekotla, fêla e ka seke
ya swala mabêlê a go fudina, modi-
rô wa ôna ke gorwala marula le
maheya. Ba lugi ba yôna ba erwala
ba tšama ba bapatoš, yôna e rekiwa

805

K34/82 28

ka dikgogo tšē pedi. Mohlomong molugi a
ka nofa motho, ke moka motho yo we a
dira byalwa a leboga molugi.

Ditšie gona le mehuta hutana ya di-
tšie, byalo e we mentšai a e bapatšwe.
Gona le ditšie tšewe dihlagago gate e, ke
moka tšā goma tšā tloga mowe bahlan-
kana ba kabago ba gola yaba masogana di-
sešu tšā boya. Ditšie tšewe bare
ke segōngwane ke makerere, dihlōlēga
ka morape o montšai mowe o bōnago
eka ditibile letšai.

Ditšie tšena a dihlage lebaka ka let-
ee, mohlomong gohlaga segōngwane
ka mengwaga e mengwē makerere, di-
fēla dietla lebaka la marega, goba
gofeleng ga lehlabula.

Belebeletšieny mohtang o we e fihla-
go, otlakwa batho ka moka bare be-
bele tšieny, pele go kwala motho ka o
tee yo we a ilego a e bōna pele are
belebeletšieny, ke moka batho ka moka
ge ba ekwa mantšū a belebele tšieny
ba tla le bella godimu, go fihlēla
ba e bōna, ke moka otlakwa bare

805

K34/82 29

belebele tšien^v, belebele tšien^v ba lebeletš^v
mowe e swanetš^v go rōbala nthse, ke
moka ba rwale mekotla ya bōna ba yo gō-
la.

Batho a bae ka moka gogōla tš^viē, ba go-
di ba tš^viē ge ba fihlile gae, ke moka ba
apea ditš^viē ka pitsa tš^ve dikgolo, ke moka
ba dianega tš^va ōma, ke gore ba didirile
mokhuša. Ba dirwala ba tš^vama ba bapa-
tš^vetša ba we ba sathago ba ya godigōla,
ke moka moreki o chela mabēl^ve ka hlaan-
a, mong wa ditš^viē le yēna o swanetš^v
go chela ditš^viē kowa hlaaneng.

Dinhlwa, dilō tš^vena moadi yo mong-
wē le yo mongwē ona le solo sa gagwe
le banna ba bangwē le bōna ba siba di-
olo. Diolo ba siba ka mabanyana, e
re ge letšobyan^ve le tšwara, ba siba,
ke moka ba dula sa ropola gape, ba
goma ba boeletš^va, ke moka go fedile ba
ya magae.

Ke dilō tš^va lehlabula, mohlano pula ena-
go, gware ge letš^vatš^vi le ya madikēlo te
Kudu ka meriti le tš^vatš^vi la fiša, bare
ke me^vā, beng ba diolo ba swanetš^ve

805

K34/82

30

gotswega diolo tša bona.

Gotswega pele bare mogare ga se^olo ba dira mohupō, ke moka ba êpela pitsa gare ga mohupō. Ka morago ba ripa diphathe tša goala gōdimu ga mohupō, byalo ba nyakêla mahlare ba kipa ka ôna, ele gore pele ba kga metai ba pyela mohupō gore ge ba bi-pile gobe le kudumêla. Mo ga golebana le pitsa ba thola le šoba la gore phefōnyana le le sedi diboneketšōe ka gare ga mohupō.

Ka meriti e megolo mong wa se^olo o swanetšōe goboya seolong, gohlōla ge dinhlwa eka diawela. Ge a hwetšana gore diawela, ke moka wa rafa, o rafeta ka pitseng e ngwê. A goma a dula a let-êla ga diwela gape ke moka a goma a rafa gape, byalo mowe letšatši let-laba le dikešōe, ke moka a riba seolo a kgonna a swela dinhlwa aya gae.

Ge a fihlile gae, o fogohla segetla, ke moka a gadika la šeba melatsa ka šona. Dinhlwa tšōe dintši ba tša dilesetša ka pitseng e tšare ge bosele ke moka ba dia-pea ka pitsa e kgolo, byalo ge dibudule ba ditšolla ba ya ba dianêga tša ôma.

805

K34/82

31

Ke moka ba difogohla gore diologē mafof-
a a tšona. Ke moka mong wa tšona a
diboloke ka pitseng, o tla tšama a dibapa-
tša moditlo kamoka dihwile.

Papatšō ya dihhlwa mong wa tšona
o diwela ka seroto ke moka a tšen-
a motse o mongwē le o mongwē a tša-
ma are ke bapatšā dihhlwa, ke moka ba
we ba dinyakago ba reka, ka mabêlê, se
tswana se we mong wa mabêlê a ch-
elago sa tla dihhlwa le tšona di swane-
tše gotlala. Ge motho a ile a tlatša hla-
ana a seke a dinyatsā diatsoga, ke gore
ge o dikhušā o cha ka seatla, kamoka ba
lapa le tla šeba la ênêla.

Melaō ya mo ba tswegile le ge motho a
dija disešu tša fogahtwa. Ge motho
a tswegile dihhlwa a go nyakege me-
šito ~~se~~ sedong ka gobane dika tloga t-
ša kōma. Mo dihhlwa dikane kowa di-
wela tša tloga tša kōma o tzebe gore
seolo sena le bosoba.

Bosoba ke magoronyana a manyana a
we a dirago mesapaolo. Mong wa seolo
o swanetše go ēpa bosoba a bee a bo

805

K34/82 32

Chubelle kamollō, gore bohwe, gōna o tla
bōna dinhlwa diwela.

Ditlo byalo kage gohlalutšitšē gore di-
siba ke batho ka buntšhi, byalo gona le
batho ba hlōkōmēlō ya go siba seolo gore
ke ka tšatšhi ka letee sa seke sa fofa, ke
bawe ba swanetšego gorafa dinhlwa, by-
alo ba yo bapatsētšā dibodu, ke gore ke
ba we ba lesetšago dinhlwa tša bona
difofa.

Dinhlwa ge disešu tša fogaohlwa, ge m-
otho a dija o swanetšē go nodija ka
mafafa a tšōna. Ka gobane ge a ka
hloba mafafa seolo seahwa, mongwa
seolo ge a ka gobōna o hloba, a ka go
kwela bohloko, ke ge ele taba e e ka
sekeng ya a hlola, empa le ka mohla
o le mong a ka seke a gofa.

Motho yo we a rafago dinhlwa pele
o swanetšē go ncha tšē dingwē a di-
iše mošata, gore ba mošate ba yo
loma ka gobane ba hlōka go dira byalo
ba ka fekegēlwa. Go fekegēlwa ga
bōna bara gore dihlare tša dipula
dika fekegēlwa.

805

K34/82

33

Merôgô banemana ba kga merôgô ya mešiki, nku, Mapuwane le sefisi ke moka ba swala ba ya na yô molaleng go bapatsêša ba roka. Ge a tla tšitše hlaana o swanetše goboya le mabêlê a go tla hlaana.

Dihlatwa le tšôna dibyalo ka morôgô ke ditô tša thaba. Byalo dihlatwa ba dira diphepha ka tšôna. Nguwaga wa tla molapong, ba molala ele molaô, ba dithaba ba fula dihlatwa ba yo bapatsêša ba molala ke moka ba ba rekela ka mabêlê. Ge dihlatwa ditletše seroto, mabêlê le ôna a swanetše go tla seroto. → Dintepa

Dintepa motho yo we a hlabago kgomo o swanetše go bapola mokgopa wa yôna ka ôna o tlo dira dithehō. Kobo ya kgomo motho a šoge a le noši, mosadi wa gagwe o swanetše go dira byalwa gore banna batle ba mothuše le yêna mosadi basadi ba tla mothuša go tšella metsi.

Byalwa bya mathômô ke bya go fala mokgopa, mowe ba nchago matwabu a

805

K34/82 34

pele, ke moka ba ahlaha. Ge ba boeletša gofala ba ncha dihlolong, tsēwe ke dinama tša mong wa mokgopa, ba fadi le bona ba swanetsē go kobēla, ba yo a pea magae a bo bona. Ke moka modirō wa dipetlwana o fedile.

Byalwa bya bobedi byona ke byalwa bya go ncha lehlolong ka dikgopha. Kgopha ke mohlare o mongwē wa diphephe tša diphephadi dina le meetlwa ya go-tia kudu. Byalo monna yo mongwē le yo mongwē ona le hlolong ka seatleng sa gagwe, hlolong ke diphephe tša kgopha, ke moka ba e sepediša godimma ga mokgopa, ele gore baruthetšitšē metsi ba fēla ba chela ona, ge ba dira byalo ke moka mokgopa o tšwa le hlone.

Ge ba feditšē go dira modirō o we byalo ba chela byōkō le dichidi, ke moka ba o lesetša, wa boēla wa ōma ke moka mosadi o dira marikei, monna o nyakela banna ba babedi, ba tšilo thothalla mokgopa, ba goma ba chēla, byōkō.

805

K34/82

35

Byalwa bya boraro, mong wa mongopa
o leka ka maatla gore a thotholle mongopa
ka seōmela. Ke moka ba sapiwa ba
swanetše go tsogela ga mong wa modirō.
Ge ba fihlile ke moka batsosa Kobō ka
kgopha gore lehlony le tsogē.

Ka byalwa byo bya boraro, mogwera mo-
golo o binela gofofa. Banna ba yo o
šoga ka diazla babile ba ḡpela kapelō
e barego, mong wa Kobō ke mang. Ba
yo pēla ka mongwa o, bare, mong wa k-
obo ke mohlabendī, Mong wa kobo, mong wa
kobo ke mang, Mong wa kobo, mong wa
kobo ke mang, mong wa kobo, mong wa
kobo ke mang byalo byalo, Basadi b-
aletša mphulukwane ba hlakela ba
kganela gore Kobō e fedile.

~~Ge~~ Ge ba ekwa Kobō ~~e~~ gōgōrō gōgōrō
ke moka ba ehela nakhura le letsoku. B-
a tšwela pele le go šoga, ke moka
mafelō batlakwa o sahlwe o sadira
gōgōrō gōgōrō, ke gore o budule.
Ge mong wa mongopa a bona gore o
budule wa neta a ya a utama ka
ngwakhong ka mowe gonago le nkigō

805

K34/82 36

ya byalusa.

Banna batla swala Kobô ke moka ba kgo-
bakana ba goba mogobô be libile lapeng
la boKobô. Mohlabendi Kudu ba hlabella
ba leba babedi ka go thešana.

Mohlabendi wapele o re mohlaka wa ng-
wana o fedile re nyaka malapa kare
mohlaka wa ngwana o fedile, waaa,
ke bagobendi. Mohlabendi wabobedi o bo-
lêla kowa gobolešego mohlabendi wapele
ke moka ba gobendi bare waaa.

Byalo bathôma gogobella, mohlaka wa
ngwana o fedile re nyaka malapa, kare
mohlaka wa ngwana o fedile, waaa,
Mohlaka wa ngwana o fedile re ny-
aka malapa, kare mohlaka wa ngwa-
na o fedile, waaa, tšwelatšwela re
gobone o ile mohlakobô ya ngwanana
e fela o tla tšwela ntlwana, ra re
tšwelatšwela re gobone, waaa, tšw-
elatšwela re gobone o ile mohlakobô
ya ngwanana e fela o tla tšwe-
la ntlwana, ra re tšwelatšwela re
gobone, waaa. Kuwe Kuwe Kuwe
Kuwe banna ba mpapa kôma, are Ku

805

K34/82 37

banna we, waaa, kuwe kuwe kuwe
kuwe banna ba mpapa kōma, are ku
banna we, waaa. Magokolo re boile
matlobotlobong a bo garepō le mogōzi, ka
re magokolo re boile, waaa, magokolo
re boile matlobotlobong a bo garepō le
mogōzi kare magokolo re boilee, waaa.

Kare kgwešolla segōdimu matkgwe-
šolle, dimpya ra phetla molala, kare
kgwešolaa, waaa, kare kgwešolla
segōdimu matkgwešole, dimpya ra ph-
etla molala, kare kgwešola matkgwe-
šolee, waaa.

Mong wa kobo ke moka o rwala by-
alwa ka pitšā ekgolo o bobea lapen-
g la bo mong wa kobō, ke bya gorola
mogobō. Ke moka ba dula fase ba
nwa. Ko wa bagoba mogobō basadi
ebe ba kgona mefulukwane ele mefu-
lukwane.

Mong wa kobo ge a kgona go sega di-
ntšepa wa sega, ge a sa kgone o rēta
mosila atla a mosegēta, ke moka ge a
feditšē o mofa ntepa ka e tee, byalo
ntepa e ngwē ke ya mosadi wa gagwe.

805

K34/82 38

Kgomo ~~ena~~ e tšwa dintepa tše hla-
no, le dintepana tše pedi tša mahlaa. Ke
gore dirope ke dintepa tše pedi, matsōgō
le ōna dintepa tše pedi, mokōlō wa
yōna o tšwa ntepa ka etee.

Mong wa Kobo ke moka o tšea dintepa
tša gošala o tšama a bapatsa. Basā-
bi ba tšona ba saba ka pudi ntepa ka
etee.

Dithethō ba dira ka mekgopa ya dipudi,
yōna mong wa pudi o no šoga a le no-
ši, byalo ge a sa kgone go tšoka, o sw-
anetsē gorēta motho wa go kgona
gotšoka, fēla mosadi wa gagwe o
swanetsē go dira mapoto a go hlapi-
ša motloki diatla. Ba šaki ba eša-
ba ka pudi.

~~Mekgopa ya ditšwa te ding di nkwe.~~
Mekgopa ena e be ba sa bapatsē, ke go-
te ge motho a boldile phōšfōlō e ngwē
ya tšona, motai o be a rapa banna ba
bangwē ke moka baišē mogobo mošate.
Ba goba ka mekgowa o, bare e ya
oiai, ya oi oi, ya oi ai ya oi oi
byalo byalo go fihlēla ba tšena ka kg-

805

K34/82

39

ô rô ya mošate, ke moka ba fihla ba o
 bea kgorong, motseta goba mokgomana ke
 moka a tšee maduma a iše kgoši. O
 tla fihla a bats'a kgoši gore morwa
 mokete o fihlele ka mogobô o bolatile nk-
we. Kgoši o swanetš'e go ncha ser-
 uwa a lumise mogale yo we. Mokg-
 apa wa šala mošate.

Motšoko sebyalo sena ke se byalo se
 se gašago ke banna, se rapeng sa ôna
 basadi a batsene ka gobane motšoko o
 ka kloga wa sinyega, ke gore e kab-
 a moromo, o wa seke wa tsefa.

Ba limi ba motšoko, ba hlôkômetla ku-
 du gore mosadi a seke a tsena. Ba-
 kgekolo bôna ba tsena ka baka la gore
 a ba sahlapa ke banna.

Ba bapatš'i ba ôna, ba tlêma dikgahla
 (diserefe) ke moka ba tšama ba bapa-
 tš'a. Sekgahla ka setee se rekiwa
 ka kgogo goba (sana) hlaana ya
 mabêlê.

Pakê mohlane ona ke mohlane o ora-
 tegago gagolo, byalo ôna ba bapatš'i ba o-
 na, ba chela ka dihlaana, hlaana ka

805

K34/82 40

e tee ke pudi, le selo ke pudi tšê pedi.
Go kwatamiša letolo, taba ena ke p-
 apatšô, le ge ele taba ya mabapi le m-
 osetsana. Ke gore taba e ebaka ke bo-
 loi, goba tlala le bol molato.

Motho wa tlala ge a bōna gore bana
 bagagwe ba šitega, a rōbale, o kitima
 bošego le mosegare a tšama a bapatšâ
 ngwana wa gagwe wa ngwanenyanana.
 O kitima ka meloko ya gabo, ge ba leloko
 ba sena selô, a bōna gore morwa m-
 okête o na le selô, o roma yo mongwê
 wa leloko la gabo, gore sepela o dumedi-
 ša ke šitegêlwa ke bana, byalo ke na
 le letolo ke tšama ke kwatamiša lona.
 Ke tlahlaloša ka ditaba tšê dikilego tša
 dirêga, ka mosadi yo Maitšeng ke ngwana
Dhobehane o be a tšere ke baga Mongule,
 byalo ana le ngwana ka otee wa moset-
 sana leina ke Mabore.

Mosadi yo ebe ele mosadi wa go tšwafa
 (sebody), are ele sebody, ele gore ke m-
 ohlôlôgadi, byalo ngwaga o mongwê a tš-
 enêla ke tlala. Mosadi o be a temetšê
 go tšama a ngathêlwa tša go ja diatley

805

K34/82

41

Ke moka a tsame a kgopela mabyalwa
byalo ngwana ge ele yo mogolwanyana, m.
osadi a sa nofêla a tsama a ngata mal.
apeng a basadi ba bangwê.

Ngwana a kgaudisa mmagwe modirô
o we, ka gobane ebe bare go mongathe-
la a fele a tšea a e fa ngwana. Sa m-
ma mongwê a sehlapele diatla, ge mong
wa lapa a bôna gore bana ba gagwe ba
hože ke moka o boloka melatšâ ya bana
bagagwe, ba tlilo ja ka mabanyana, byalo
yola wa gagwe ngwana ke moka o tšbala le
tlala, olala e lla, mosadi a kwa bohloko
bya lešoko, a khôma go tsama a bapatsâ
ngwana wa gagwe.

A tsena kgôrô ya ga Mongale wa Nk-
hulukwane ka gobane yêna o tsere
ke baga Mongale wa ga Mphefe, a fi-
hla ga mokgalabye yo Motala a kwa-
tamisa letolo, Mongale a ncha kgomo
a e rekisa a reka mabêlê.

Ngwaga o o latêlago a goma a bo-
êla ka baka latlala, mokgalabye yo
we a goma a ncha kgomo. Bya-
lo a botsâ mosadi gore wa bôna

805

K34/82

42

mosadi ge ele mosadi, o swanetše go šoma byalo ka basadi ba bangwê, mochaba tlala o ts chaba a inamile. le-hono wena dikgomo tša moredi wa gago ditla fo fella go sela tlala, mowe dikgomo tša gagwe dika setego tšaba le mamuwi wa tšona le lapula gago letla hwella mohlantšeng o tlogugo mo lefaseng.

Motho ge ele sebody ke sebody, dikgomo tša moredi wagagwe diile tš. a fella go sela tlala. Motala o be a sagopola gore a ka tšea mosetšana yo we, ka bakka la gore dikgomo tšewe mosadi a goba aeya a ditšea dibile tša dira kgomo tše diphezhago manwana ka otee. Mowe masogana setego a chaba go a piša mosetšana.

Ka morago Motala a ncha dikgomo tše pedi a fetšiša mosadi a motšea. Ngwana wa rangwane ntšee dikgomo di boèle šake-
ng. Mosadi yo o be a bipa ke monna wa gagwe ge a be a sa phela

805

K34/82 A3

Ka gobane monna wa gagwe, e be ele mosumi, le baka la golema tš'a goja tš'a gagwe o be a ija masemong, byalo oil. e gohwa batho ka moka ba bōna bobōdu bya mosadi. Leina la monna e be ele Ihsethse. Mabone o apea ga Mongale ka baka la bobōdu bya mmagwe.

Boloi le byōna bo a dira gore motho a tšame a kwatamisa letolo. Ka gobane ge motho a hwile, baya dingakenng, dingaka tšaya tš'a motia, o swanetše go ncha lesome la dikgomo lekgomo ka etee. Ka gorialo ke gore dibupile hlōgō ya motho.

Go byalo ka mosadi yo Mpya ke ngwana Saai a tšere ke baga Mabakane. Mosadi yo o ile a loya ngwana wa Amokgadi, ngwana Masete yo we a tšerego ke baga Mokgahla. Ngwana yo we o ile gohwa ba tšwa baya dingakenng, ditaola tšaya tš'a tš'a ngwana Saai.

Mpya o be ana le bana ba bahlantšana ba bane le moetsana ka otee, bare ke

805

K34/82 44

Mabakane. Bare go boya dingakeng ba fihla kgorong ya mošate ba hlaloša ke mokgwa o we ngaka e boletšego. Kgoši yare, lena baga mabakane lena le molato, le a tšeba gore hlōgō ya motho e bopa ke lesome la dikgomo lekgomo ka etee.

Mosadi obe a tšena lekgomo ka etee le kgogo ya lefōfa e se gona. Byalo ba tšama ba bapatšā moredi wa mosadi, batho ba bantši ba tšama bagana bare ngwana wa noga ana noga. A seke a fela pelo a tšwela pele le go tšama a bapatšā moredi wa gagwe.

A fihla motseng wa Dena Sekgoka, Dena a mogēla mantšu a bona, a ncha lesome la dikgomo lekgomo ka etee, a tšafa ba ya ba lefa molato, molato wa fēla. Dena a napa a tšea mosadi. Mabakane wa pea ga Sekgoka ka baka la boloi bya mmagwe.

Molato, ke gore le ōna motho wa tšama a bapatšā ngwana. Byalo ka mokgalabye wa ga Sebatane o ki le are e sale mohlankana ba hlaba

805

K34/82 45

makhai, byalo a hlaba mohlankana wa ga Maseōkōma letšōgō ke gore se-atla, ke moka sa golofala, sa se saba ke modirō.

Maseōkōma a tiegetšā molato ga Sebatane byalo Sebatane a kwa-tamišebā Maseōkōma mosadi, mase-ōkōma aka a gana oile a mogēla mosadi. Mosadi yowe anapa a ya a peela Makašē. Mosadi yowe keina la gagwe ke šone ngwana Sebatane. O ile a nyala mosadi ka kgomo tšē diphezhago menwana e medi.

Dikgon o motho o bapatsā kgomo kaba-ka la tlalago byalo ka Dipudi ke Din-ku. Ka ngwaga wa molaō oka seke wa bōna motho a tšama a bapatsā diruwa tšā gagwe.

Gohlanoḡēla kwanō se hwetšāna kud-u gore ditaba tšā gohlanogēla kwanō a ditwenye, ka gobane mosogana a ka nološa mosadi, ke moka ka morago mosadi a hlala mosogana, ke gore o hlanogēla kwanō e we ba kwanego ka yōna.

805

K34/82

46

Byalo ka Nkala Magolela o ile
a loša ngwana wa ga Moyene yo
we leina la gagwe e lego Kabele. Mo-
setšana yo o no mološa ele yo mogo-
lo ba kwana, ga mōgō le batswadi ba
gagwe ba dumelana le mosogana.

Mosogana a tloga a ya makgweny, e-
mpa ditkobo a moromēla, byalo mohlant-
kana yo mongwē a bolela le mosetšana
mabapi le bogwera, mosetšana a dume-
la. A phela le mosetšana ka ōna mo-
kgwa o we, mafelong mosogana a
bolela le mosetšana mabapi le gore a
motšee, byalo ka ge mosetšana a tseba
mosogana a dumela.

Mabapi le ditaba tšee, polelo ere ngwana
wa mosetšana o kua mmagwe rewe
a motšago. Gape taba e ngwē le a n-
gwē o wane tšee go botšā mmagwe, g-
e mmagwe a dumetšee o tla bōna ge o-
re o bolela le mthepe wa bōna a god-
umela.

Mosogana yo wa ka lefokeng, o be a kw-
ana le mmago mosetšana. Mosogana
a ya a botšā batswadi ba gagwe, gore

805

K34/82 47

Ke Kwane le ngwana wa ga Moyene bare ke mang, are ke Kabele, bare go yêna a wa wa tšeiwa, mohlankana are ga gokgathalege nna ke monyaki-le, batwadi ba gana.

Mohlankana a dula fase a gopola gore ge batwadi ba gagwe ba gana a ka dira byang. A re go batwadi le reny le gana mowe ke le botšago, fêla le ge le gana le tšebe gore nna ke phitile ke-re mochidi sephitile se re leho a se-re lo ke letete. A tloga a ya a bolela le mosetšana, byalo, mosetšana are nna ke nna wa gago, ge o bôna gore go ka se-ke gwa dirêga wena o ka kwa batwadi ba gago.

Mohlankana are go mosetšana golukile a re tloge, are ke a goka byalo ko tšena lapeng ta mang ka gobane batwadi ba gago ba gana. Mosogana are molato a o yo ke batwadi baka ba tšaba ba nkwa se we ke sebolelago. A tloga le mosetšana ka lefokeng, a ya a fihla nae, gae ga gabo.

Tapago Mosogana are, boetsä ngwana

805

K34/82 48

wa batho ba gagabo, mosogana are go kaone
ne ge nka bolaya ke lena batswadi baka
goena le gore kehlake.

Mmago mosogana a kwa lešoko la morwa
wa gagwe, are go monna molesetše ng-
wana a lela naka ya mokhura ye a sehla
ra mofa. Monna a fella ke maatla
a go kgalemela morwa. Ka moswana
ba nyakela sebaka ba se romela ga mo-
yene, Ba ga moyene ba seke ba kwizi-
ša mantšu a ga Raganya papago ng-
wana yo we elego Dhonthosa a tloga
a beletšwe a libile motseng wa mo-
tseng wa ga Raganya a fihla a
tšea moredi wa gagwe.

Papago mosogana are, byalo wa dibō-
na keile ka bolela gore ge motho a ny-
aka mosadi go kaone gore a kwane
le yo a satšeiwago, byalo yola o bee-
letššwe, ba ka seke ba dumela. Moso-
gana aka a ba fetola, oile a fohomo-
la.

Ka tšatši le lengwê a tloga, a lata m-
onyana, a fihla a bolela nne, ba tloga
ge batswadi ba monyana ba bōna bāsa

805.

K34/82 49

bone mopedi wa bona, ba tseba ga
 botse gore o tlogile le mosogana, mm-
 ago ngwanenyana ge a bona gore pa-
 pago ngwana o latela mopedi wa ga-
 gwe, a se go monna o ya kae, moles-
 tše ana taba o šumisa dilō tša gag-
 we, se we o ka senyakago ke dikgomo.
 monna a thoma golemoga gore ditaba
 didirile ke mmago mosetsana, a goma
 a dula fase.

Motho a romelwa ga Raganya bare
 sepelang lobotsā ba ga Raganya gore
 monna a ntšago p ntšga le sagagwe, t-
 ena seile raja mesebana ya ga Ma-
golela, dikgomo a ditse retle re fe
magolela a tšame alla ~~thukudi~~ e hla-
 bile ka gohle o tšaga a bona ngwanawa
 motho a beletsā.

Ba ga Raganya ba leboga mantšu a
 we, ba ncha dikgomo ba nyala moth-
 epa, ke moka bafa magolela dilō tša
 gagwe. Mo we re hwetsana gore go
 hlanogela kwanō ke setō se senyana.
 Mosetsana yo Magolela o no mološa ele
 yo mogole, le hono ke taba e e makats-

805

K34/82 50

ago ge a hlanoga.

Batho ka ba bedi a balwe ba pyaana dintla wa bōna ba fapana ke gore gona lentla ka gare, ke marema e gogēla. Byalo ka Se-
maname Moyene le Supulugane Morei
batho bana ke banna, ebe ba kwana by-
alo ka monna le mosadi. Le mašemo a
bona a batagane.

Dingaka le tšona difapancha batho, batho
ba kwano ya bona ebe eka ba etelana
baseding. Yola a tloga a eya ga yola m-
osadi, yola ke moka ge a bōna yola o wa
tšwa o ya ga yola mosadi. Byalo ng-
wana wa Supulugane a hwa, monna
a tšama a ekwa gore e kaba ngwana
wa gagwe olle kengo.

Ditaola tša belela gore tšewe e se di-
nyane, lehu le tla shlaga gōdimu gaga-
go, moše ebe ba samyaka gobōna gore
ke wena monna, byalo lehono ba go
bone gore ke wena mosadi. Gwa hlo-
ka gohlabege wena, o tuse mosadi
wa gago.

Motho yo we a godirago ka mokgwa o
ke motho wa gobina nku, mosadi wa

805

K34/82

51

gagwe o kina tlou, fêla eka lebile le
a gofelana. Le mo diteleng o tsama
a gorêla, o nyaka go gobolaya ka bakala
modirô wa lena. Ngwana wa gagwe o
bolaile ke bona ba kina nku.

Ye monna a fihla gae, ke moka yola m-
ontkana wa gagwe o aya gore ko mona
ge a fihla a hwetana ekgore monna
a molebelle gabatse. A fihla are tuma
kgozi monna a dumela ka pelong. Yola
montkana wa gagwe are, dikae, monna a-
re a re bone selo. Ke moka a napa a mo
hlomolela.

Monna a bona gabatse gore monna a m-
othabela, ke moka a tloga. Motho ofêla
a bolela ditaba ka sekwa byalwa, erile
mohlang gona ke byalwa bya letšema ch-
emong ya Norei, montkana wa gagwe
oile ke aya a bona monna a sa mole-
belle tsôna. Ka morago monna are go
montkana wa gagwe, monna tloga mo C-
hemong yaka, mahlô ~~aka ahlaba~~ ke madi
monna a tloga.

Byalo kage a sa moromela sebaka, m-
onna a makala, empa a seke are selo.

805

K34/82 52

Go tloga mowe kwanô ya bona ya fêla.
yo mongwê le yo mongwê a etele yo mongwê
ke mpya le phiri.

Ke ditela tšê dintši tšewe batho ba hlano-
êlago kwanô. Banna ba bangwê šeba ba
we bagoba ba kwana gagolo. Ke Maforwane
Iselane le Matlala Mongale, ba-
tho bana ke batumi ba gagolo, byalo batho
bana a se leloko ka letee, empa ge Mat-
lala ana le byalwa a nyake gonwa lega-
ta hantle le ~~mat~~ Maforwane le ge ba leloko
la gabo ba kgobakane monna o no dikulug-
a, gore Maforwane a fihle o tla bona
a ncha legata. Maforwane le yêna o
dira byalo.

Ka morago Matlala a kwana le mosadi
wa Maforwane, mosadi a dumela
ke moka Matlala a ya malaong a mo-
sadi. Maforwane a ba swara, a lifi-
ša Mongale kgomo tšê pedi le pudi. Go tlo-
ga fa we kwanô ya bona ya fêla, mo-
ngwê le mongwê a sa etele yo mongwê. Ge
motho e le monkana wa gagolo seke wa
ya mosading wa gagwe, mowe gona letla
kwana go fihlela lehung.

805

K34/82 53

Goloma motso a ka bolela le motso ba kwana, byalo ka morago are, ke tlilo phetha dipolelo tšewe ba gbolela, ke motso wa kwana a gobotša tša hlaa letheko. Ke gore o ile gbolela nae, a ya a botša yo mongwē, byalo yola a motšago a thōma gogoch cheche-kgolla.

Ke ditaba tša goloma tšewe, byalo ka kgolane šai o kele a kwana le Morebudi mabapi le goreka kgomo, byalo ba kwana gore kgomo e swanetše go rekiwa ka diponto tše tharo. kgolane a ncha ponto tše pedi, are ponto ya boraro, ke tla šala ke go nyakela, a wee ba kwana mowe tabeng e we.

Mabyale Mabakane a fihla ga mosadi are ke nyaka kgomo ya go rekisa, mosadi are, kgomo a e gona, kgomo e ya goba e legona go rekile monna wa ga šai o phile ponto tše pedi, go šetše ponto ka etee. Mokgalabye yowe are a ke kgomo e kakang ya go rekiwa ka pudiponto tše tharo, a mošupa, monna are, go ka one mola obe o ile ke ponto tše nne le lesome, kgomo e ke ekgolo.

805

K34/82 54

Mosadi are ke baka la boadi, nna a ke di-
tšebe, fêla bohalatšane a bya loka, mola ke
ditšebe ke be le moeletš'i gôna nkabe ke reki-
šitš'e ponto tš'e nne lelesome. Monna are
go yêna ke gana byalo go sa lukile, goth-
ušang go godiša lapa la mongwê bakeng
sa gore o bone gore lapa la gago la seke la
fokola o na le tš'agago.

Mosadi a gana, fêla monna a ncha di-
ponto tš'e hlano, are gore ke gobotš'a n-
nete, tš'ea diponto tš'e o tla tš'ea ponto
tš'e pedi wa fa šaai, wa šala le dip-
onto tš'e tharo, mowe ga gona phôšô,
phôšô ke ge o ka seke wa mofa chêlê-
te ya gagwe. Mosadi a dumela, a mo-
gêla chêlête, ke moka a topa diponto
tš'e pedi a ya a fa šaai.

Šaai a thôma go makala, are go mosadi
a molato keng, mosadi are ke butšitš'e
ba boleloko la monna waka, byalo baitš'e ke
buiš'e chelete, ge ele go rekisša baitš'e
ba tlatla ba bolela le nna gore ke rekisša
kabaka lang, le gona chelete ~~ya~~ e
sa goba rekwane ka yôna bare ke eny-
ana, ba nyaka gore kgono e rekiwe

805

K34/82

55

diponto tše hlaano. Monna are awa
golukile chelete e we ke entš; nka seke
ka e bona. Kwanō ya bona ba hlanogêla
na ka goloma ke motho yo we.

Ge motho a ile a kwana le motho, ka mora-
go a gohlanogêla, o swanetšê go gofa
selô sa gago. Ge ele mabapi le go nyala-
na ga dikgarebe, byalo ka morago a go
hlanogêla, batswadi ba mothepa ba swa-
netšê go gofa mšebyana ya gago.

Monna tabe e, o swanetšê go gapa le b-
omammanalane. Ge dikgomo tšê wa go
nyala ka tšona tšê dingwê diile tšê h-
wa, ba swanetšê go no gofa kgomo
e ngwê le e ngwê. Le ge kgomo tšê we
ba gofago disaleka le dikgomo tšê we
wa go banyalla ka tšona, a gona taba
kgomo a e gallwe o swanetšê go dia-
mogêla, goba diotile. Sa molato a se
galwe.

Ditaba tšê disa salwego morago ke
ditaba tšê monna wa go šegêla mohlo-
lôgadi, tšona, a dišalwe morago. Kabaka
la gore o fomofa dilô ka baka la kwanō
ya lena le ba babedi, mowe go senago le

805

K34/82 56

bohlatsé.

Moklabo ke phoka le ts'atši le rego gohlaba ya ologa. Ditaba tša mohuta owe dikile tša šita monna wa ga Mongale bare ke Matšokotšä. Mokgalabye yo we o ile a šegela Malefiso ^{mafase} ngwana Mabakane o be a tšere ke baga Mohale. Byalo monna wa Mafase a hwa mosadi a šala ele mohlōtšgadi.

Mokgalabye yo wa ga Mengale a fihla a bolela le mosadi ba kwana, ba dula ka babedi. Mohlōtšgadi o na le mabobo, ts'atši le lengwê le le lengwê monna a e nwa phufutšä, moya wa bošoboro a a se na ô.

O ile a dula npe, mengwaga ngwaga a mologêla ~~mapeta~~, a morekela ditkobo tša bošegole diroto le maselo a ba a mologêla le pešego sa mabêle. Mokgalabye yo we o be atia, a tia mosadi mo-abago a tlala ngwako. Ba gabo leloko la bo mosadi ga mōgš le ba leloko la bo monna bare, go Mongale ge obōna gore mosadi o gotenne go kaone gore o motlogêle. Mosadi le yêna are a ke sa

805

K34/82

57

Morata ka gobane a kaba a mpolaya.
 Ge dintho difodite ke moka ba boelana
 ba nohomola. Ke toatši le lengwê a goma
 a motia, ge a motia a le byalo, mosadi
 o forana le monna yo mongwê. Mon-
 na nkabe a gopole gore mosadi o nyaka
 go mohlanogetla a tšee dilô tša gagwe
 aše ga mosadi wa gagwe.

Mosadi a botša ba boleloko la monnawa
 gagwe gore monna yo lehono ke bolela
 nnete monna yo a kaba a mpolaya
 a tlogêle. Ke moka bare go monna
 wakwa gore mosadi ore nkgomele.
 Monna are ke a dikwa, fêla ekabe
 e noba molato fêla. Ba botša mosadi
 ditaba, mosadi are, a ke nyake go
 ja selô sa gagwe, ke re a tlogêle.
 Bare wa dikwa monna, monna are
 golukile, fêla mosadi yo ona le dilô
 tšaka, bare keng, a dibala ka maina
 tšena dingodibwego ka godimu.

Bare go yêna ga gona selo se o tšea-
 go mo, selo se o ka tšea go ke selepe le
 lerumu, le burutgwe le dihlane tša
 gago ge ele wena ngaka. Dilô tšewe

805

K34/82

58

Ka moka o dibalago, ditifile dijō tša mo-
sadi ka gobane o be a go apeela.

Monna a hlakana hlōgō a tloga a ya
a botša bagabo taba e, banna baga-
bo bare mokgalabye dula fase o khutše
a ba goreta, o be o dira medirō e we
kabaka la kwanō ya mosadi le wena,
khono ge o rialo, o tlabale molato.

Monna a kwa, are, ke lekwile e fêla
maatla a monna ke thakadu, a fele
dilō di nobonala ge motho a phela.

Dikadimō. Ge motho a ile a dima selō
sa motho o swanetše go se boetša kam-
orago ga mo a sebone.

Kadimō ya mabêlê, ge motho a ile a-
dima mabêlê ga ngwanabo, goba ga mo-
tho fêla, a swanetše go a boetša, ka
lebaka le a le bōnago. Ge adimile ka
seroto ele lehea, o swanetše go chela
lona lehea ka seroto sa golekana le sa
na sela a go adima ka sona. Ge a be
a sa hay tlatša le yena a ka seke a
tlatša, o chela a golekana le a naala
a go mochella ôna. le lotša le byalo
nka nore kadimō e ngwê le e ngwê

805

K34/82 59

ya mabêlê e byalo.

Kadimô ya mela le yôna e byalo ka ma-
bêlê, fêla ge motho a ile adima mong
wa mela a šitšê, moadimi le yêna o
swanetšê go šila a yofa mong wa me-
la o šitšwe. Mong wa mela o enne me-
la a nyaka godira byalwa goba mapoto,
ka gorialo moadimi o swanetšê gopha-
kisa go boetsa mela ga mong wa ôna.
Ge o be otletšê hlaana le yêna moadi-
mi o swanetšê gotlatsa hlaana.

Buupi buupi le byôna ba adima, ge
motho a saka a loiša pitša ya gagwe
ke moka o ya ga yo anago le buupi ore
ntoišetšê pitša yaka, ke moka otla mutš-
ša gore o nyaka ge kogoloišetšâ hang, yola
o tla bolêla gore ka sekgerô, ke moka a
monchetšâ. Mohlang a dira buupi le y-
êna o swanetšê go mofa buupi byaga-
gwe ka sekgerô sela a go mofa ka sô-
na.

Ge o ile wa dima buupi goba dith-
ôro go yo mongwê, byalo ware go
bôna tšagago tša gobaba. Ba no goho-
mêla, fêla ka dipelong ba gopola.

805

K34/82 60

Mathoko ka moka batla tšama ba kome-
tša bare mokete ena ge oka moadima
selo sa gago a buiši.

Byalo ka mosadi yo Maune ke ngwan-
a Mabakane, o tšere ke бага Mašumu
mosadi yo a dima selo ga yo mongwê
a nyake go mofa. Ka goialo mowe
lege ngwana wa gagwe a šitega are
o adima mabêlê go yo mongwê bano
motša gore a gona. Ke moka athōme
gore banhlolla, Kganthe o lebetšê gore
ba mokemugile gore o adimela ruri
a buiši.

Kadimô ya Mahura a go tlola. Leôm
ge motho aile a go adima mahura
ka sedibêlô, le wena mohlang o wa
bōna o swanetšê go a boetša ka sōna
sedibêlô.

Kadimô ya Maboko le diketane. Dilô
tšena ge motho aile a diadima, wa šoma
ka tšōna, mohlang o diboetša ga beng ba
tšōna, o swanetšê go dira byalwa bya
goleboga dilô tšewe.

Pitša ya byalwa Kadimô ya pitša ya
byalwa, mohlang o we byalwa bonwew.

805

K34/82 61

ago ka lona, o swanetše go chella mong wa pitšä byalwa ka mo o ka kgonago, goba o mofa ka serafelo golukile.

Selepe ge motho aile adima selepe o noya a sešumišä, ge a feditše modiriš wa gagwe o no seboetša ga mong wa sona ga gona taba. Empa ge eke motho wa pelo a ka nobotša mosadi gore dira mapoto ke bitše mogwera waka ke tle kehlwe nae. Ke moka ge mosadi a a dirile o bitša mong wa selepe gore otle kamono ka tšatši la gore le mosadi wa geno, ke moka gohlwa nago. Ke moka ba gohlwa ba enwa mapoto ka babedi a motšä polelo ya gore aile wa nthuša.

~~Kadipšä ya lerumu, wa bōna monna adima lerumu o ya gohlaba kgomo goba gošoma. Mabapi le gohlaba kgomo o no motšä gore ko hlaba kgomo ke moka le yēna a mošala morago o ya go kobela. Ga gona se a ka mofago kantle le sekobela.~~

Mabapi le gošoma, mowe motšumi o swanetše gore goboya, ke moka a bo.

805

K34/82 62

etšā le numu ga mong wa lona a swa
ere nama, ke moka a fihla a mofa le nuni
u le nama a ba a bolēla gore re dumetšē.
Ke baka la gore ebe lesaya gobolaya mpy.
a ebe leile gobolaya diphōōfōlō.

Kadimō ya byalwa, motho o aya a tlēla
ke moeng, byalo yaba ke moeng yo mogolo,
a kwa gore ga mokete, gona le byalwa, ke
moka a tloga a ya a kgopella moeng wa
gagwe, ke moka ba mochella pitšeng. Mohla-
ng a dira bya gagwe le yēna o swanetšē
go chela go pitšā ela.

Kadimō ya dikgogo, ge motho a ile a-
dima kgogo, goba ke a mokokonope goba
ya thšadi, mohlang a buišā ke gore
mowe ke mamokokonope o a dimitšē go
kopa dikgogo tšā gagwe, o swanetšē g-
ore ~~mohlang~~ o we a obušāgo, ~~ke~~ o o-
buišā ka ditwiana tšē pedi, mamo-
kokonope le a thšadi.

Mo o adimela gobolaya, gōna, o swa-
netšē gobuišā fēla mohuta wa kg-
ogo ela wa go adima, goba ke ma-
mokokonope goboya e le mamokokonope f-
ēla le ge o ka mofa ya thšadi a ka

805

K34/82

63

seke a belaêla. Mowe gonago lepela-
 Êlo ke ge o ka adima kgogo ya thšadi
 o e ya go bolaêla ba ene ba gago byalo
 wa buiša kgogo ya thšadi mamokokonope
 mowe o swanetšê go belaêla ka gore
 kgogo yaka e be ele thšadi lehono ore.
 ng o mpha mamokokonope kgantše
 kgogo yaka e be etla beêla ka hwetša-
 na dikgogo ka yōna.

Ka dimō ya dimpya, ge motho adima
 mpya ke gore o ya gotšoma. Polêlo ya
 batšumi ere mpya a e swaele, go
 swaêla motho. Ge bakare baile go-
 tšoma mpya ya moadima ya ba maō.
 kōle, batšumi a ba e fe selo, fêla
 wena o ilego wa e adima o swanetšê
 go dira morōgō wa yōna, ka baka la
 gore mong wa mpya a ka ya a belaêla.
 Le ge o ka mohalošetšā gore mpya ya
 gago e be e sadiri selo, a ka seke a kg-
 olwa, ka gobane motho ge a be a šoma
 ge a saphela a ba moanege gore wa
 šoma bare ke sebody, fêla mothang
 a hwago o tlakwa bare mokele o
 be a šoma.

805

K34/82

64

Myo Mpya a e swaele go swaelela motho, kabaka la gore o tla kitima ka lebelo a šia ba bangwê, a fihla a tšena pele phôôfôlong. Ge a ka kitima a ya a fihla pele yaba dimpya ke tšê dintšê tšê batho, ke moka phôôfôlo ke ya motho ya la wa gotsena pele. Ke maloma natšô ka gobane mpya e e tšwerego a e tšibijilege o tšeba ga botše gore mpya yaga go e šia dimpya, ka gobane a wa ebôna gore go swere yôna o ka seke wa kgona gobolêla.

Kadimô ya dipôô tšê dikolobe. Kolobe ba e adimela pôô ka gobane, ge e ka feta ke lebaka la yôna, la gofikiwa ke moka e ka se sahlatsšê. Ka gorialo mowe mong wa kolobê ya tšadi o swanetšê go tšê ma a dina kolobe ya pôô, gore e tle e namele ya tšadi.

Ge e namele ke moka moadini o boetšê pôô ga mong wa yôna ka gobane ke dilô tšê go ja moroko a ka seke a di kgona go difepa. Molaô mabapi le kolobe e la ya pôô, ke gore mong wa yôm a swanela go e fagola pele ga gore

805

K34/82 65

Kolobe ela ehlatsē, ka gobane ge a ka efa-
gola, Kolobe e swanetsē gometsā. Ge anya
ka go e fagola o swanetsē gore a elese-
tsē ela ya tshadi ehlatsē pele, a kgone
a fagola.

Gohlatsā ge Kolobe ehlatsitšē ba swa-
m netsē go kibišā mong wa pōō gore k-
olobe ela ehlatsitšē, byalo mong wa pōō
a tle a kgexhe Kolubana e a enyukago.
Gobyalo kabaka la gore o ile a e adima,
ge a saka a e adima tšā no gahlana
mong wa pōō a hwetsāne selo, ka goba-
ne a ya adimwa.

Kadimō ya Modiši, ge motho ana le
kruō, a sena modiši o swanetsē g-
o adima motho gore a tle a mokebelele di-
ruwa tšā gagwe. Ge le ditgong o
modiši a gagwe ke kgomo, ge e le dipudi
ke pudu goba linku ke nku. Byalo ditšō
tšē modiši a gagwe e swanetsē gore e
be selo sa tshadi, gore yo tswalla
modiši.

Maselo Malesa o kile adima modiši ga
Mayomane, ka gobane modiši o fiwa
kgomo ge a ile a tshadišā ditgomo ga

305

K34/82

66

bedi, ge a tswadiša la boraro ba swane-
tše go mofa kgomo le ge a sadiša gore
ebe e motswalla.

Modiši yo oile a tswadiša dikgomo ga bedi,
ge ba sa gopola gore batla mofa kgomo,
a bolaya namane e ngwê ka letlapa, ebe
ele sethole. Byalo бага Malesa ba bega
baga Magomane gore ngwana wa
lena o bolaiile kgomo. Ba ga Magomane
ba gopola gore ge okwa ba šetše ba rebe
ga ke gore ke molato. Batwadi bangw-
ana bare golukile se swanetše go tšea
kgomo ree go ja, ka gobane modiši ke
noga, oile ke phoša letlapa o bolaiile k-
gomo ke moka ke ôna madiši a gagu-
e. Baile ba kwana mowe tube e
we, molato wa fêta бага Magomane
ba swala kgomo ba ya baja.

Mokgalabye yo we wa ga Malesa a hwa
ga mōgō le Magomane. Ba swa ba bone
le bona, ba ba bagola ba tšea basadi. Taba
ya go makatša bare kowa le bona e le ba-
kgalabye kowa hlōgōtše dišetše dipalegile.
mokgoba ke gore tše dipudu, ke moka ba
šala ba tšoša ditaba tše diilego tša

805

K34/82 67

dira ke bopapa bona. Go kwagala gore ba ile ba fapana mabyalweng, modiši le yēna a suphela.

Mabeta Magomane le Jane Malesa ba re gofapana mabyalweng, ke moka Magomane a tšea ditaba tšaya Kgorong. A fihla a bolela gore, moratho waka oile a reta ke baga Malesa gore a diše dikgomo, byalo ra dumelana nabo, le hono are are o thiba kgomo a pyatla kgomo ka lefsika yakhwa, byalo baga Malesa bare reje kgomo, ka gorialo ke gore ba re file molato. Byalo ke re a banche modiši a ngwana wešū ketla ba lefela molato bagana.

Kgōrō le yōna e nyaka goja, yare go Magomane sepela gae, e tlare ka tšatši la gore o boe, re sa tlo roma motho gore a yo bitšā Malesa, ba roma motho gore ka tšatši la gore wa nyakega Kgorong, ka molato wa Magomane wa bar modiši.

Letšatši la fihla la gore ba tle Kgorong ka moka ga bona ba fihla le dihlatše tša bona. Banna ba lekgotla le bona

1

805

805

K34/82 68

ba Kgobakana.

Kgoši ya botša Magomane wa Kgōrō gore a tšenche ditaba. Mašumu a êma are thobêla lekgotla, re lekgopela ditsebe le melomo ya golamola batho šeba ba fapane. Byalo are go ~~re~~ Magomane mokho yola o monyakago šo, Malesa a o bitše ke rena o bitša ke Magomane, ge lehlakane le ka nothoma.

Magomane a êma are thobela dikgoši, ke nnete mongelabye yo wa ga Malesa o bitša ke nna, kabaka la gore papagwe o ile a fihla ga papa, a dina modiši, gore a yo modišetša dikgomo tša gagwe. Modiši o ile a diša le baka le telele, mowe a ilego a tšadiša dikgomo tša Malesa gabedi.

Ka lona le baka lewe Modiši are ke tšiba kgomo a ebolaya ka tšesika, byalo baga Malesa ba se bea molato, raya ra tšea dinama tša kgomo e we raja le hono re nyaka kgomo ya modiši ge ele molato wa gobolaya kgomo re a o tšeba re tla mofa yōna, wa gama, ore ra nna. Ke moka ke feditše dikgoši.

805

K34/82 69

Malesa a êma are thobêla lekgotla, Magomane a bolele maatka o bolêla the-
rešo, fêla mowe nna ke fapanago le
Magomane ke mona ga kgomo ya gobola-
ya ke modiši. Ke re go yêna Modiši yêna
ka noši ya gagwe kgomo o bolatile, molato
wa modiši a o sale gona. Ke moka ke
êma fa we lekgotla.

Dihlatse.

Marwale ngwana Mongale yo we a tšere-
go ke Malesa a thoma gobolêla, are o êma
ka maoto, bare go yêna a dule fase, a no-
bolêla. Are ba bina tloa, ditaba tša bu-
tho ba rena dia re šifa, ka gobane, beng
ba kgalabye baile ba bolela ditaba tša
fêla lehono ba ba matatša ge ba šala b-
a tšošā ditaba. Bona beng baile ba bolê-
la gore kgomo e we modiši a e bolatile-
go, ke moka ke ya modiši a gagwe, ke ge ba
ga Magomane ba etla ba rwala kgomo
ba yo ja. Ke moka ke feditše.

Mapanala ngwana Sebašē yo we a tš.
erego ke baga Magomane a thoma go
hlatsa mowe a go tšebago. Are ba bina
tloa, ga gona taba e nka e bolelago, mo-

805

K34/82 70

we go boletšego Ngwana Mongale le nna ke tseba gona, mogongwē gona a ke go tsebe. ke moka ke feditšē. ka moka dihlatše diēma mantšung a Marwale.

Mašumu are go lekgotla ditaba ke tšewe.

Sebatane Masete are nna a ke bone taba e re ka ebolēlago, ka gobane gagona le mo baganetsānago. Magomane o gana go lefa kgomo ya gobolaya ke modiši byalo Malesa o gana go ncha kgomo e ngwē ya Madiši. Le gona beng ba ditaba tšē bahwike bona bakwane gore kgomo e la ya gobolaya ke modiši e napile e lifile Madiši, le hono re ka bolēlang, mowe bahu bawe moba boletšego golukile, thobela lekgotla ge a rialo a dula fase.

Mašumu a ēma a bolēla gotlatšē mantšū a Masete, are go monna waga Magomane ditaba tša gago a dukwale ka gobane wena nkabe o fo dula gore Malesa a tlišē ditaba kgorong, le hono nkabe re re Malesa modiši ke noga, oreng wa re kowa motšo a godišeditšē dikgomo tša gago, le hono wa mofa selo sa gohwa waba o mokitimiša lekgōrō. Daba ya bobe

805

K34/82

71

di bopapa lena ba feditš'e ditaba, a o gopola gore bona ebe ele ditlaçla, ebe bahlalifile ba bone gore ge re hare, re a lifišana ga gothuš'e selo, bona ga lehono re hare Malasa lefa a ncha kgomo, ke moka wa tšea kgomo ela wa goma wa fa Malasa thobêla lekgotla.

Banna ba lekgotla bare, ga gona molatomo, re bōna gore Magomane o bigile maaka. Baiša ditaba ga kgoši, kgoši yare a magomane go sane le mo o ka bolelago, Magomane are a wa thobêla. Kgoši yare go yēna o bigile maaka o swanetš'e go ncha pudi tš'e pedi, o tswalle kgōrō.

Magomane a ncha/pudi tš'e pedi a tswalla kgōrō molato wa fela.

~~Kedimō ya maledi wa ngwana, monna bana bana le mehuta e medi, ke ngwana wa mohlankana le wa mošetšana Mahlankana, motho o ba le ngwana wa mohlankana, byalo a sebe le maledi. Mmago ngwana a ka seke a kgona go šoma mešomo ya basedi ngwana a le ka mokolong, bokaone ke gore a maledi.~~

~~Mmago ngwana o tla botša monna wa~~

805

K34/82 72

gagwe, gone, ke nyaka goreta moledi wa
ngwana, monna are golukile, byalo ke mo-
ka mosadi a yo reta moledi.

Moledi yo o swanetše golela ngwana go
fihlêla a gola, a kizima. Byalo mowe
batwadi ba ngwana ba swanetše godi-
ra byalwa bya goboetsa moledi gagabo.
Ka morago ba ncha pudi, ke ya golebo-
ga moledi. Matsatši a a sekgowa, ngwana
yo we a goba a lediwa o swanetše goya
mokgaweng, ke moka a lebogê moledi wag-
agwe ka lesome goba go morêkêla kobo a
mofe molato o fedile. Ngwana wa
mosekana le yêna mohlang a nyadiwa
ba ncha pudi ba ffa moledi.

Moledi, ge aile a lela ngwana a ba a
gola yaba lesogaba, ~~motlan~~ goba mothe-
pa, modimo wa mokgaganya le rena,
ke moka moledi a sa bôna selô, kaba-
ka la gore motho yola a goba a tla mo-
fa selô ohwile.

Goudima motho wa go a peêla mundi.
Kôma ya banna, e we elego bôdikana
ke kôma e e tšêago lebaka ba telefoheng,
byalo ka gorialo mowe, moluti, o swane

805

K34/82

75

tš'e go rēta moapedi. Ge a ile a moapeēla go fihlela a loga, yēna sealogane se we mohlantš'e seago matkgo weng, o swanetš'e go rekēla moapeēdi wa gagwe kobo, mohlomong a mope nku, ke moka molato o fedile.

Basadi bōna a bana kōma, kōma ya bōna e bolla ka gae. Bona beng bale ba e kapeēla ka noši.

Kadinō ya dikgomo, motho o adima kgomo ga ngwanabo, kabaka la molato wa gagwe, ele gore kgomo e o tla goma a ibuša. Bualo ka Kokobetsā Iselane o ile a adima kgomo ga Malebōgō Mathaba kgomo e we a goe adima ebe ele phoolo a bōna lapu la gagwe le šitega. O ile a moša kgomo. Bano fana dilō tš'e go sena dihlatshe, e noba Mathaba le mosadi wa gagwe Iselane a noba noši, bualo batho ba tšeba kabaka la gobōna le gokwa ge Iselane a rekisa kgomo e upya ba tšeba ga botšhe gore una dikgomo.

Ge ba mutšiša a bolēla gore ke tš'o a adima kgomo ga Mathaba. Kgomo e we e ile ya reka ke Khašane Moyene

805

K34/82

74

Kabaka la melaō ya makgwa a seke
a kgona go e gapa ka baka la gore e be
ba bolets'e gore dikgomo disatsweletse
ka baka la malwetši a tšona.

Makgwa ka lebaka le lengwê bathuša,
mongalabye wa ga Mathaba a hwa, ka
morago ga sellō, ba kelo ko la bo mohu, ba
butšiša melato ya mohu, le batho ba ba
ilego ba adima dilō tša gagwe, moat
a ba batsša.

Ba tšama ba tšera melato ya mohu,
batho ba we bailego ba kolota dilō tša
mohu ba dumêla melato ya bōna. K-
okobetša ka lebaka lewe obe ana le
chelete a gopots'e gore o tla fa mong
wa echelete kgomo ya boēla ga mong
wa yōna.

Ge ba fita go jēna, a gana are nna
a ke tšebe ke na le molato le Mathaba
ke na le molato le monna wa ga Moy-
ene. Ba ga Mathaba ba re gotukile o
wa Kwala, ka gobane kgomo e seša-
keng la rena, o tšebe rena e be re
sa nyake go tšinya bogwêra byalena
le motho yo a setlogetšego yo. Fêla

805

K34/82

75

o botšhe monna wa ga Moyene a ses-
atla ga sena.

Ka morago Moyene a kwa ditaba tšhe
a ya lešateng la Mathaba gohlitla mad-
iba, ka gobane monna wa ga Moyene
o ile a fiša Mathaba are ba o ntsw-
aretšhe yōna, etlare ge matgowa ba lo-
kolla dikgomo ka tla ka etlo kolla, ba
kwana.

Ge a fihlile motseng wa Mathaba
a bolēta, gore ketlilo bona kgomole
yaka. baga Mathaba bare a o sana
kgomo mo kabaka la gore monna yo
la a gogorekišetšha o hlangoile. Wena
gokaone gore o ē go yēna a gofe eh-
elete ya gago.

Seja dipudi (Khafane) a kwata kud-
u, ka baka la gore kgomo byalo ke ekgo-
lo. A tloga a leba motseng wa Isel-
ane a fihla a dumedišana le yēna
mong wa motšhe na motšo. Ka mora-
go are, ketlile mo, mabapi le kgomo
ela wa gonthekišetšha, keile ko e bona
baga Mathaba bare a kena kgomo.
Kokobetšha are, ke nnete, le nna ebe

805

K34/82 76

Ke sa bolela ka wena ga na byalo, ke-
 se a ke tsebe gore motho o tla dira by-
 ang ka molato wa gago, Kabaka la go-
 re, baga Mathaba ebe bale mo, maloba
 bare gonna, Kgomo ela re hlanugile
 nayô. Ka thôma go maakala, ge ke ba
 botsa^v gore keile ka kolotana le mohu, ba
 a re nyake go ahlo^vdišava ka selô sa r-
 ena. Ka gorialo mowe ke gopola go-
 re Kgomo nka seke ka ebôna, kebe ke-
 re gobyang ge nkagofa chelete.

Moyene are ke a gokwa, pele ga gore
 o mphe Chelete re swanetš^ve go ya ga
Mathaba ka babedi, ko kwa ka tšatš^va
 ditsebe ge bagana, ke kgone ke bolêla
 le wena mabapi a gobuiša chelete y-
 aka.

~~Iselane are go Moyene a ge motho~~
 a Kile a go adima selô la kwana b-
 yalo, motho yola la gokwana naê, ahua
 ka morago bahtanoga, o ka hlwa o
 ba šetš^ve morago. Mohlomong gela ebe
 ele yêna mohu, gôna ebe ke tla kgon-
 a goboledišana nae. Ba we a ba tsebe
 gore seile sa kwana ka goreng.

805

K34/82

77

Monna waga Moyene are ke a gokwa byalo wa tseba gore ke sebaka se sekae ge o nthekiseditse Kgomo ena lehonu wena o hlanugileng nayô, ka gobane nka seke kare ke baga Mathaba kabaka la gore n-kehu ka kwa polêlô tša ga Mathaba ke ile a riê o a gile le gora. A mofetola ka gore ke dilemo tše tharô, lehonu chelete e we ka gore ka Kgomo ke boka-e, are ke diponto tše tharô dinago le lesome.

Nna moyene ke kwa bohloko ka gobane, Kgomo yaka ke e kgolo, e gotsê ele Kgomo yaka, lehonu ke go nyaka diponto tše nne dinago le lesome. Monna waga Iselane are mawe a ke kwe, ka gobane nna ke tseba molato wa diponto tše tharô le lesome, ke tšewe ke tlagogofa tšona. Moyene a mofetola ka gore, mphe re šale re bolela tšewe ore go a o ditsebe, a mofa, kemoka are, nna nka see kaja, a ke nyake chelete ke nyaka Kgomo.

Moyene a iša ditaba Kgomo-g, are ke makatsa ke baga Iselane, nna

805

K34/82

78

Ke sekile Kgomo go bona ba ešwa
ba bapatsa, Kgomo o be a ekolotile ga
Mathaba, nna ka goma kare Mathaba
a ntswarêle yona, ra kwana mo-
we godimu ga taba e we, leho-
monna o hlanogile le kgomo ore ke baga
Mathaba ba hlanogilego nayô, kare go
yena e rie kokwa ka tsaka ditsebe a
gana.

Kgôrô ya a mogêla ditaba tsâ Moyene
ba roma pamp pampamane go tsibisa
Kokobetsa gore ka tsatsi la gore wanyake-
ga ka Kgorong, mabapi le ditaba tsâ Kh-
ašane Moyene. Khašane are gotlo-
ga Kgorong a leba motseng wa ga M-
athaba a fihla a ba batsa gore dita-
ba tsela tsâ ~~Kgomo~~ dika Kgorong, a
kere tena le molato, lo nhlathsetša, bare-
golukile.

Letšatši la finta la goahlala ditaba tsâ
Kgomo, bona ba fapani ba kgobakana h-
latse ya ditaba tsê ke mohlōtlogadi wa
mohu. Ke moka lekgotla la bulwa, ba
fapane ba ba ka tlase ga mōgō le hla-
tse ya bona.

805

K34/82

79

Ditaba tšena ditšene Kgorong ya Mašumu, ke moka Mašumu are go Mongale tšena ditaba banneng. Mongale are go ba fapani, a le kopane, bare ee. Are go lekgotla, batho šeba ba fapane, ka gorialo mowe lekgopelwa ditšebe le melomo ya go lamda batho ba, bare moena. Are go Moyene motho yola šo, Iselane a onyake ke tšena o nyaka ke Moyene, byalo Moyene o ka tšena tšona.

Moyene thōbela ba bina tlou, ke tšile go bega ditaba mokgorong ka baka la phapano yaka le Iselane. E tšile ka selemo saišago leela, ka bōna Iselane a tšena ka motseng waka, are gonna ke tšitegelwa ke bana, byalo ke kolotile kgomo ga Mathaba byalo ke tšama ke bapatsa yona ka mukšiša gore ke bokae, are gonna ke ekgo e lekane pontšo tšetharo le lesome. Ka tšego tšena a tšile, ka e bōna, ra tšloga ra fihla motseng wa Mathaba ke moka a chupa kgomo ana le mathaba ra tšloga ra dula ka lapeng, ka mofa chelete e we a e boletšego.

Ana ka sokologa ka boleda le mathaba

805

K34/82 80

gore o ntswarêle Kgomo e yaka, e tlare
lebaka la mo dikgomo dilokologa Katla ka
e gapa, ra kwana.

Mogalabye yola wa ga Mathaba a re tlo-
gêla, le hono ka kwa bopudi ya tšela bare
baga Mathaba ba fihlile motseng wa Is-
elane go butšiša nnete ge molato wa
mohu a o tšeba. O ile a ba ganêla, ke
ge nna ke tloga ke e ya motseng wa Mat-
haba go bōna Kgomo e we yaka, byalob-
aga Mathaba bare gonna a o sana Kg-
omo fa, Kabaka la gore Iselane ore
ga tšebe a na le molato le Mohu.

Ka tloga ka fihla motseng wa Iselane
ka bolêla naê, ka mantšu a Kgomo a
mpotšā gore o bone ba ga Mathaba ba
fihla, bare o tšebe Kgomo eka wa go
kolotana le mohu, ~~ba buile na yô~~, ka mo-
tšā gore a re kolwa ka noši mantšu
aga Mathaba a gana, ke ge a ncha
pono tše tharo ~~dinaga le lesome~~ a mp-
ha, ka re go yēna a nche pono e ngwê
ebe tše nne le lesome, wa gana, ke ge ke
motšā gore wa tšeba Kgomo ge ke reki-
le go fedile dilemo tše tharo, ka gorialo

805

K34/82 81

o seke wa makala ge ba gobitšä pele
ke ge ketla mo thòbèla.

Iselane a èma, are thòbèla letgotla lab-
a kina tlou. Moyene mo a bolèlago moka
moka go wa kwala, fèla ke fapana nàe
ka gore ke mo mutšitšè gore ba ga Ma-
thaba ba hlanogile le kgomo. A ba hlano-
ga nayò ke nna ke bonego, gore ga got-
hušè gore ke hlakde mohlògadi, ke ge ke
bolèla le moyene gore ke be ke sa gopola
gotla gae gagago, fèla lege o tšile gol-
ukile, ke ge ke bolèla nàe ka gore ke swa-
netšè go muišebä chelete re kwana ke
mofa chelete, molato o fèla. lehonoke
a makala ge kibitšwa fa.

Manku ke yèna mohlògadi, are, nna
monna waka o ile/gohwa, ba mputš-
ša ba we banago le melato ya moku, ka
ba botšä. ba tšama ba ba kutšišä, bontš-
ba ile ba ~~dumä dumäla~~, byalo Iselane
a gana, byalo bare ka gobane kgomo
e sale ka šakeng, o botšè Moyene gore
a sana kgomo. Iselane o tšile a ko-
lota kgomo are o šitegèlwa ke bama
monna waka a mofa kgomo e we.

805

K34/82 82

Ka tsatši le lengwê a fihla le mokgalabye
yo wa ga Moyene ke ge a e reka ka
diponto tšê tharo dinago le lesome.

Mongale a ga fêla banna ditaba. Makwale
sa Sêai, are banna ba lekgotla, Iselane
ona le phôšô, ka baka la gore nka seke ka
kela mosadi waka are kowa a godile, leh-
ono papago ngwana a hlanoaga bakeng sa
gore nka be go hlanoagê moetsana, byalo le-
hono, a ba a bolêla gore a ke tšebe gore
nkareng ka baka la gore ke šita ke ngwana.
Nna ke bôna eka moyene o wa re reša
o swanetšê go fiwa le bo mammalane, th-
obêla lekgotla.

Sebatana Masete afe, e ke le mpošê g-
ore kgomo e diatleng tša mang, bare e dia-
tleng tša Moyene, byalo le hono mda kgomo
ehwa, mong wa lešaka o be atla bega m-
ang, e we phutšišô ya araba ke Mohlô-
gadi, are ebe ke swanetšê go bega Moye-
ne ka baka la gore oili a ebea matšogo-
ng a moha. Byalo banna ge nka ya le-
benkeleng, ka reka mogoma, kare go mo-
tho yo mongwê kudu yêna mong wa ng-
wako kare ntwarêle, ke tla feta ke

805

K34/82

83

tšea ke saya boketele tšebe chelete e ke re-
kago ka yōna ke kolotile, ge ke tšoboyam-
owe ka goba keile, monna wa lebenkele
yola ka gore a mpêle agana naô ke swa-
netšê godira byang, ge a rialo a dula fase.
fo kwagala gore banna baile ba e kgo-
pola lebakanyana le letelele.

Molaudi yo barego ke Maletso a êma, are
thôbêla lekgotla, are putšišô e we mas-
ete a e butšišago, e a kwala, ka goria-
lo mowe mosadi o boletšê gore kgomo ke
tšeba e kolotile ke Iselane, ya reka
ke Moyene byalo yêna Moyene a e
fiša Mathaba, ka gobane kgomo mola
ehwe ebe a tlobega Khašeme, lehono
wena o ganetšeng ge are o tšilo bōna
kgomo ya gagwe. Ditšhabaneng Mathaba
are a ke tšebe gore etaba ge Moyene a
bega ditaba mo o bigile ka leina laka, nn-
a a ka gana lekgomo, ke ganne nayô kaba-
ka la Iselane o mola a dumele fêla
gore molato ~~wa moku~~ wa o tšeba tšê
kamoka nkabe disegōna.

Sebana Masete a goma a êma la
bobedi, ke kgolwa gore a le nkwišiši

805

K34/82

84

Kabaka lewe, ke zla leka gobolêla gape fêla ke la Kgoro, le gagok byalo a retšwe motho re tšwa taba. Gela kgomo ya Moyene e hwe ba foja ba бага Mathaba, Moyene o be o swanetšê gorêra mang, are e be ke swanetšê goya ga Iselane gore mphech-elete yaka o mphurilo. Iselane o goš-upile Kgoro le hono wena ka noši o fi-šitšê motho, a o sana le molato le Iselane, a wa, byalo le hono o šile ditaba nthago, nkabe o be go бага Mathaba ba gofe kgomo ya gago, ka gobane wena a o tšebe gore Kgoro ke ya ga Mathaba o tšeba ele yaga Iselane. Bona бага Mathaba e be ba zla šala ba rerana le Iselane ka mokgwa o baboletšêgo. O ke o mpošê gore ge Iselane adima Kgoro e, o ile are o zla e lefa Kgoro, are a ke tšebe, gobyalo, o bigile Maaka Iselane ana molato le ge go hlanyile yêna, tšewe ke ditaba tša ga Mathaba.

Le kgotla ka moka lane Masete wakwala o be o swanetšê go nyakela bo mammalane, mola e be eka kgomo o ile go reka ga Iselane e be e dutšê šakeng la Iselane

805

K34/82

85

a hlanoga nayô e le šakeng lagagwe, byalo ka gobane go hlanogile bala wa goba fiša, bakeng sa gore o bokedišane nabo, wa batlogela o bolêla le Iselane, Iselane o dirile ga botse ge a gofile chelete ya gago.

Ditaba ba diša ga morena, byalo morena are botšang Moyene o bigile maaka o swanetsê go tswalla Kgôrô ka pudi tšepedi. Moyene a ya bonyela mpya, a ncha ponto a ho tswalla Kgôrô, molato wa fêla o etla mowe.

Monna ge a ka reka kgomo lešakeng la motho o swanetsê go e gapa, a e fiše ngwanabo, monna wa ga Moyene o lobi-
le, bakeng sa chelete ya gagwe o boetsê ke ponto tšepedi dinagolelesome. Go kitima kudu go phela ke go sepela gobotsê.

Go fiša ditgomo, motho o fiša ditgomo ka baka la go hloka lešaka kudu Modiši. Sekalopata Sekabêla o ile a reka kgomo ya tšadi a fiša papago Kokobetsa yo we leina lagagwe ebe go ele Maforwane Iselane, ka baka lagore obe a sena lapa, a phela ka godula matyoweng, a bôna gore lege ekare go tswa-

805

K34/82

86

la kaya ka e gapa, ka seta modisi ga go mohole selo ka gobane ga gona motho yo a katlago a moapeela tsa goja.

Bana ba Mkgalabye yo we wa ga Iselane baile badiša kgomo e we ena le tsa papagwe. Mona phiso ya dikgomo motho o batša ba gabo. Kgomo ela e ile ya tswala manamane a maane, ditshadi dipedi le pholwana ka etee. Sekyobela a finla a ncha kgomo ya tshadi a fa Iselane are ke kgomo ya madiši le wena etlaba e gotswalla.

Tabu e, ya go ncha kgomo aha a batša ba gabo, le gona kgomo ya madiši ore go ncha wa napa wa gapa dikgomo tsa gago. Kgomo ela ya madiši ya hwa e sešu yaba le namane. Ka morago Sekyobela le yena e hwa dikgomo di sa le sakeng la Iselane.

Monna yo sekolopata o be ana le ngwanabo bare ke Sephahulane, a ya ga Iselane are ke tšilo bona dikgomo tša mogolo waka, a mošupa tšona ka moka ga tšona. Ke kgomo tše diphehago monwana ka o tee, ke moka a boela gae.

Mohu o hwile a šile taelo ya gore

805

K34/82

87

dikgomo tšewe di nego mola ga Iselane le swanetšē go difa baga Malesa ka gobane mosadi waka ohwile ngwana Malesa ke nyaka mulantlo ka tšona. Ge ele Iselane ke ile ka mofa kgomo ya madišī e diohwa.

Lebaka la fihla la gore ba tšē dikgomo ba dišē ga Malesa, Sephatulane aya ga Iselane a fihla are ke tlišo (gapa) go fišulla dikgomo tšela tšā mogolo waka ke diišā ga Malesa ka gobane oboletšē gore ke diišē nthse. Iselane are wa kwala le nna o ile are, ge moratho waka a ile a gobotšā gore dia ga Malesa o mofe a diišē, fēla atle le Malesa le nna ke re sepele o mitšā atle naē.

Monna a goka a ya a bitšā Maḡase Malesa ke yēna makgolo wa mohu, a bitšā le ya mongwē wa ga Sekgobela a ya nabo. Iselane are tšono o dirile ga botse, fēla dikgomo tšā lena ke tšena, nna ke nyaka kgomo yaka ya madišī.

Sekgobela are, mohu o boletšē gore kgomo ya madišī o gofile, ebile ya hwa wena

805

K34/82

88

mong waja. Iselane are a yēna o kile
a bitšā mang wa bolena gore a tle a
bōne getifiwa kgomo ya madixi, le bok-
disā mohu le taba e a sa lebotšago. Ge
lesancha kgomo ya madixi gōna dik-
gomo leka seke la digapa, ge ariato a
batlogēla a ya a dula ka lapeng lagag-
we.

Monna yola wa ga Sekgobēla ba tlilego
naē, yo we leina lagagwe ebe bare ke Ma-
thetšē are go Sephakulane le Mangase, ncha
ng kgomo le mofe go bolēla go a tswenya,
ba mokwela, batia kgomo ya tšadi ba
mofa, ke moka a ba lokolēla dikgomo tšā bo-
nu.

Lona le kōpēls e ngwē e ba e opētago ka
mphathong ge ~~ke e e bolla~~, le gōna ebile
ke ~~se e e~~, bare mogama kgomo ya lefišā
o gama a lebella tsela, ka gobane oka
no bōna mong wa diruiwa a fihla a
fišulla diruiwa tšā gagwe, ka lona
lebaka lewe mogongwe go tswetšē kgo-
mo ya mafsi kudu.

Mofiši wa dikgomo a lebale go fēla a
e ya a lebella dikgomo tšā gagwe, ka go-

805

K34/82

89

bane batho a ba swane, ba bangwê ge o fi-
 ritšê diruiwa ts'a gago gobona, ts'a gago a
 ditšwale, dino folots'a le go hwiša. Ke gore
 ya gagwe ya folots'a, o go tsibisa gore
 kgomo ya gago e folotšitšê, byalo ka ge e
 le folots'a, o mofetola ka gore e fa ba-
 hlankana bajê. Ge kgomo goba pudi
 goba nku ya gagwe e ka hwêla ke na-
 mane kowa ele etšolo, o gofa ya gohwa
 a go tsibisa gore tšeba namane ya ga-
 go e hwile.

Ke moka o bitš'a basadi oya nabo, ge o
 fihla o tla hwetšana gore dikgomo o še-
 tšê a dinchitšê diile madibong, kgole mowe
 diswanetšego go gôrôga ka mabanyana.
 Wena o ka seke wa rōbala mowe ge
 o fetš'a modirō wa ~~go phatlalanyar~~ ke
 moka o fa mang wa ~~tesana~~ ya gagwe
 o a swala wa tloga le ke mokgora wa
 yōna ~~otla ntho~~, ka gobane bare selo
 sellō sa kgomo se lla se eja.

Taba ya mohuta o, ekile ya dira
 ke Mokhuta hewetšê le sekgwane M-
asete ke batho ba ba goba ba agile me-
 tšê ya bōna dithabeng, mowe barego ke

805

K34/82 90

tsokung fela mona ebe go dula Sekgwara-
ru, Sepetla o be a dula lekgwareng la sak-
eng la badimu, noka ba enwa Sedutkwi.

Batho bana e be ele baruiwi ba dipudi, di-
pudi tša bōna e be diphela ka godula ditha-
beng, ge pula ena dibe dirōbala ka maribeng
ke kgole le temō ya batho, ka gorialo bat-
ho ba ba fiša dipudi tša bōna.

Ba kgalabye ba bare ge ba dutš'i ba lebaba-
bedi ba fēla ba bolēla potlō ya gore mofi-
ši wa nku, pudi le kgogo o fiša le mphaka
Batho ma gobolaya dipudi tša batho bala
ba ba fišitš'ego, ke moka ba bahlabēla mo-
kgōši wa gore dipudi diile tša hlagēla
ke nkwe, byalo dipudi tše dingwē a di-
bōnale, mohlomong dikaba diliwile ke n-
kwe.

~~Beng ba dipudi e be ba kgolwa dipotlō
tša bōna. Mefopa e bare gobolaya ba
e ēpēla, hlōg le dikgwatla tša thōna
ba ija boš'ego. Taba e e ilego ya lemo-
ša batho, ke gore tša bōna dipudi a di-
hwe, nkwe a e dibotae.~~

Ba thōma golalla bana ba gagwe, kaba-
na ba bōna, bare le ba botš'e gore rena

805

K34/82 91

re a e prina kowa ga gešu, re šeba kadi-
namane tša kgomo tša mafisa. Bahlankana
ke moka ba bolella buswa ba ba kgalabye ba
we ka ôna mokgwa ola ba lailwego ôna
Badiši ba tšeba maina a diruwa ku-
du le tša mašaka a ba bangwê ba we
bahlwang nabo phulong. Be we e be ba sa
a tšiši gohlakana nabo, le gotlwaêlana
nabo e be ba sa tlwaêlana nabo.

Banna ba ya ba ba agêla moraka wa di-
kgomo ka gôdimu ga šakeng labadimu le
tšokung. Ke moka bahlankana ba ba kgal-
bye bawe ba fêla ba ya morakeng go
kgopêla mafisi, ba fêla ba bafa. Ka tšatš:
le lengwê ke moka bare rena mafisi e re
tenne, a re tšebe gore nama ba tšo ba ke
e bôna kae, ba bolêla polêlô e bana le
ba diši ba dipadi. Bae Ba tšwela
pele gore tšo papa rena ke ditlaêla bô-
na ba noruwa ditgomo fêla, gela e
be ba ruwile le dipadi byalo e kabe
ba fêla ba re šebatšô ka dipudi tša
mafisa.

Gobe gona le Mohlankana waga lewe
le yo we leina lagagwe elega šekgwete

805

K34/82

92

le yo mongwê wa ga Masete bare ke PK-
hwidi, ba are ge leka fêla le se chella m.
afsi rena se ka fêla se lefa nama, rena na-
ma ya pudi e setš'e e setenne. A o kwe
lena ke lena batho se tla kwana nabeng,
golukile se tla fêla se le chella thatha
ka moswana batla le nama ya pudi, ke m-
otla le bôna ba ba chella thatha.

Ka morago ga mo batlwaêlane nabô, ba
gapa dipudi tša bôna ba tla wa nabô, ba
ba kutšiša maina a dipudi ba ba botša
le bôna ba ditseba. Ge batwadi ba ba-
hlankana bala ba agilego moraka bala-
lla bahlankana ba bôna, ke moka bahla-
nkana ba seka, ka baka la gore le bôna
ba ja nabô.

Kabaka la tluwêlanê ya bôna, baba ba
tseba le dipudi tša mafiša, gamogô le
diputšanyana tša tšona. Kgantše mo
gare ga bašemananya go na le mohla-
nkana yo we papagwe a fišitšego di-
pudi tša gagwe ga Mokhuta Lewele. G-
e ba bolêla ditaba tš'e o ba zheletšitše
a ba a tseba dipudi tš'e we elego tšabo.
Mohlankana yo we leina la gagwe ke Sup.

805

K34/82

93

ulugane Morei

Motgatabye yola wa ga lewele a kwa dihlala tša mabyalwa, are ka mabanyana a bolaya pudi ke putšanyana ya pudie e fišitšego ke papago šupulugane yoweleina lagagwe elego šetimêla goba šemukhiši. Mohlankana yo we^u a ga lewele a utswa le tsôgô la pudie a ya nalô morakeng, a fihla a bafa, ba leboga, bare ke nama ya e fe pudie, are ke nama ya putšanyana ya šukedi.

Mohlankana yo we šupulugane ka morago nyana a napa a byelabyêla, a kitimêla gae ka lebelo, a fihla a botšā papagwe ditaba tšē, papagwe are ngwanaka goma ka lebelo o boêle morakeng, o seke wa fihla wa tšena ka morakeng, o tšene ka letšing la ~~kgafisi~~ le moraka o be o huma dinti tša kgagamêla gore ba seke ba golemoga gore o be o tšile gae, go tlare ge gofihle banna, wa kwa ba bitšā o a ra bêle o leka goma o kgone o ya, o swere dinti.

Papagwe a tloga a tšama a botšā beng ba badiši gore monna yo mongwê

805

K34/82 94

o fitile mo ore o hwetšane bahtankam
 kowa tšabeng, ba swere le tšogō la pudi.
 Ba botšana ka moka bare masogana a
 rotogē a ē morakeng, ge le fihlile
 morakeng le seke la babolediša selo,
 fēla le bakgobakanye ba dule felo go
 tee, le rena se atla.

Bakgalabye ba bangwē le yēna Morei
 ba feta ka mošata, ba a nēgēla Kgoši
 ditaba tšē, Kgoši ya maha motho wa
 yōna gore ba phakišē ba ē ga Lewele
 ba fihle ba le bella ge baka hwetšana na-
 ma ya pudi.

Banna ba wela tsela ya goya Motseng
 waga Lewele, ba fihla ba dumedišana
 naē, motgalabye wa batho, ka moragony-
 ana ga Maphelo, are, le reny banna ba
 sena leēto, a letlile ntšema, bare awa
 Kgoši, fēla ra go tlēma se ka go tlēma
 kabaka la gore naga a e rōbale.

Morei are go motgalabye yo we waga
Lewele ke tlile o o ka putšišō, ka go-
 bane ke ile ka tšoga e sale gosasa
 ka re kobōna banna morakeng, byalo ke
 ile kowa ke Kgaufi ke go tšena, ka bōna

805

K34/82

95

Mohlankana a bona morakeng a tswere na-
ma eka ke letšogô la pudi goba phuti. Ka
thoma go tsatsela, ka fihla ka manalla,
ka kwa bana ba we ba bolêla gore ke na-
ma ya pudi go bolaila wena ka mabany-
ana, goriale ke morwa wa gago ge abo-
tšâ thaka tšâ gagwe.

Lewele are e e, pudi ke bolaila, ke ngwan-
a wa pudi yaka, bare wa kwala re nya-
ka gobôna mokgopa wa yona, a ya ka ma-
furi a tšea mokgopa, bare go yêna golu-
kile, byalo ba hlankana o dišbafa nama ya
pudi, are nama ya pudi nkešû ka bafa.
Bare mokgopa re a tšea, fêla re nyaka go
tloga nago ga byalo gore re e nago morak-
eng wa badišî.

Lewele are naa ka liang, nna ngwana
waka a duli morakeng, byalo bare go yê-
na mitšê re ošone, a thoma gobitšâ ng-
wana, a seke a bônala a rona ba bang-
wê gore sepelang lo mohlêla ka gaga The-
kwane gore gona le ditshaka tšâ gagwe,
ngwana wa gagwe yo mongwê a kiti-
ma a ya gohlôla modišî a seke a moha-

805

K34/82

96

webana, a boya are ga ka mōna, kemoka
 bare go yēna o zinya sebaka a riē, a
 thakgaga a ya nabo, oile ge a fihla morak.
 eng a bōna banna, bahlankana ba dirile
 kgore, ka morago ge a lebella a bōna mo-
 rwa wa gagwe. Mongalabje a fellwa
 ke maatla. A wa ba fihla ba dula fa-
 se, ba lebella ba hwetsāna gore bahlankana
 ba bangwē ga ba gōna, ba togethōtōe dikgo
 mo gofula. Ba ba bitsā, baatla, šupula
gane o be ana le bahlankana phulong, a
 swele dinti tša gagwe tša kgagamēla.
 Masogana ala a goya pele, a hwetsāne ba-
 diši ba šetše ba apeile letšogōlela, ba napa
 ba batibēla goja.
 Kemoka bare go bahlankana, nama e keya-
 ng, ba fohomola, mōtha a gōna are a a
 lekwe ge tere nama e keyang, tere nama
 e keyang, ba fohomola, bare byalo le a
 teiwa kabaka la gore a le rebatšē gore
 nama keyang. Yo mongwē wa bah-
 lankana are a se tsebe gore ke nama
 yang, kabaka la gore e notla e lebyalo.
 E tšile le mang, a seke a vaba.

805

K34/82 97

Ba kga kgati, byalo bathōma gotia bahlan-
kana, yaba gona ba bolelago gore nama e
tšwa le Sekgwele, byalo koma ya bōna ya
rolwa. Bathōma gobutšiša Sekgwele a
bolēla gore ke tšere ka gae, ke pudi ya bopa-
pe, papag o ile a gofa, a owa, byalo ke ile
ka fotšea. Pudi e we ya gobolaiwa ke
ngwana wa efe, are ke ngwana wa
šokedi, dipudi dikae tšewe le dikitšago
gore ke bošokedi, are e noba yōna e no
ši, e tšwa ele kae, a ke tsebe, ke nok-
wa papa are ke diše mong wa yōna
otla mpha madiši, mong wa yōna o ile
wa mōna ge a tšiša pudi, a dumēla,
bare ekaba o gona ga namo, are e e b-
are se šupe yēna, a ba šupe Maty-
alabye yola waga Mare.

Byalo banna ba tšea ditaba ba difa le-
wele, lewela are a wa dikgoši ke
pona molato. Mare are wa tseba
gore ke dilemō tše dikae ge ke gofišiši-
tše pudi e we, lewela are ke dile-
mo tše hlaano, are o boletše nnete, le-
ono putšanyana tša yōna tše dišetšego

805

805

K34/82

98

dikae, are ebe e kwala e hwiša. Are go modiši o tsebe gore lehono re a gobolaya ge o sabolele nnete, a mogobolêla papago wa re reša, goba wena o tseba pudi e na le diputšanyana tšê kae, are ga na byalo e na le dipudi tšê pedi tša dikhadi le tšona dina le diputšanyana tšê dinyane, bare wena wa ditseba ka gobane ke wena modiši, papago re ka seke ra moganetša ka gobane a se modiši.

Byalo wa mokwa ngwana wa gago lewele, are ke a mokwa e fêla dinyana gohlalefa mafotwana, tšê dikgolo ke bo makara hlôgô. Hlalošo ya seema se ke gore, ba bagolo a ba tsebe selo diruiwa ditseba ke ba diši, ba bagolo bôna ba lebeletšê fêla go lêla bana ge bo mma go bôna bašoma.

Ba tloga lewele le morwa wagagwe, ba fihla gae, a ba šupa dipudi tšewe dišetšego. Morei are o šale o e kgopola, monna a šala a nonêla re baka gore sepela ga morei o nthapella

805

K34/82

99

sebaka sa nthse ke Mogailo Jhekwane
 a fihla motseng wa Morei, are ketlile
 mo ka goroma ke Lewele o itšhe ketle
 ke morapelle, ke phōšitš^h phōšitš^h ke ng-
 wana ka gore nna e be ke nwele, byalo ka-
 se a yo swara yaka pudi a swara
 ya morei, byalo ka go disetsebe ga botse
 ka bolaya.

Morei are ke swabile kudu, Lewele e
 be ke mothsepile le hono o swabisitšhe k-
 udu, fêla nna a kelwe naê, ke maka-
 la yêna ge a bolaya diruiwa tšâ ka gor-
 naa molato wa ka le yêna keng. Sepela
 o motšhe gore pudi a e ke e feta ke ngwa-
 ga, e feditšhe mengwaga e mehlaano
 e boê natsō diputšanyana tšâ yōna, le
 ba tlogolo ba yōna bala morwa wa gagwe
 a gore supa bōna. Ke diputšanyana tšhe
 hlaano, ya bothselela ke ~~omago~~ yōna tš.
 e pedi ke batlogolo kamoka ga tšōna ke
 dipudi tšhe phethago menwana e medi.
 Pudi ya madisi nka seke ka mofa ka
 baka la phōšō ya gagwe.

Jhekwane a goma a ya a botšâ le

805

K34/82 100

wele mantšua a we a go tšwa ga Morei, a ncha dipudi tšewe a fa Dhekwane a diiša molato wa fêla. Ke moka Morei a ncha pudi e ngwê a ya a bega Kgoši gore molato oia ka gotla ka bolêla mo ofedile, Kgoši yare ke ga botse ge o fedile.

Mabapi le dipudi tše tša goba difišitšwe Sekgwana Masete beng ba tšona ba digopola ge ba fihla ba nohwetsana bo mma tšona, ge ba mutšiša gore diputšanyana tša tšona diile ka. A bolêla gore difeditšê ke dithšwene le dirukwe, a here nkile ka lehlabêla mokgoši, bare ke ga tee, mow e o kilego wa hlaba mokgoši.

Monna yo mongwê are, a dichwene diija dipudi naa, bare ke mathômô re ekwa t-aba ya mohuta o, ba mutšiša gore a ora goeng ge ore diputšanyana difeditšê ke dithšwene, le yêna are ke maketšê ge dichwene diija dipudi.

Beile ba gapa dipudi tša bôna ba motlogêla a le byala. Pelo tša bôna ebe dile bohloko, ba ile ba tefeletšâ ka goti. a dikgonô tša gagwe ka tšadi, ga-

805

K34/82

101

re ga mosegare.

O be ana le dikgomo tša go nyala bare-
di bagagwe, ele masome a mabedi a di-
kgomo le kgomo tše diphehago menwa-
na e medi. Dikgomo tšena ebe dihl-
aakane le tše dingwê phulong, gobile
gona le dikgomo tše dingwê tšewe ake-
go a nyadisä morwae ka tšona mosadi,
disešu tša gapiwa go šupiwa gona baile
ba ba šupa.

Ka tšatši le te nguê le nchu la hlomotsä,
e be ele lebaka la ka moriti, ditladi tša
thōma zogala, ngantše ge digala dile bya
lo dibolaya dikgomo tša mokgalabye yo wa
ga Masete. Eile go bolaya ke moka ya
napa ya khula, bahankana ba hwetšana
elegore dikgomo dihuile, ba kitimêla gae
go tsikisä papa bōna, papa bōna a hlaba
mokozi wa gore mona ke kōtša a phare
thaba ba hankana bare dikgomo dibolaile
ke tladi.

Banna baile ba Chaloga mokozi ka
gobane mokozi wa go hlaba oeme gō-
dimu ga thaba, ba bangwê ba swane-

805

K34/82 102

Ašë go gokwa bala le bōna ba hlabêla pele, ba dutš'i ba sepela, ba libile mowe mokgoš'i o tšaba hlabiwago nthse, ka gobane ore gohlaba are le lebeng nga ya gore, byalo dikgomo tšë we tladi eile ya ditia motong wa bongale.

Masete a phakiš'a a fihla pele, a hwetš'ana gore dikgomo tš'a go teiwa ka tladi ke tš'agagwe dikgomo tšë tš'eelelago, a dula fase mokgalabye wa batho a šita le gobolêla. Banna ge ba fihla ba mutš'iš'a gore ditš'ae, a sete a ba bolediš'a, yaba ba hlankana ba ba šupa, a wa ba bōna ga botse gore ge mokgalabye a sa ba bolediš'i ke gore o lobile.

Polêlô ya gagwe, are tš'weyang, mohlankana yo mongwe a yo bitš'a basadi gae. Ba thōma go diš'isa, e rile ge basadi ba fihla le ditš'ae ba hwetš'ana gore ba šetš'e ba difetš'a, ke moka ba thōma go ruwala dinama gae.

Gona le dikgomo tšë ba goya banyalla morwa wa bōna mosadi, yo we ele go moredi wa Mamabu ngwana Māšumu o be a tš'ere ke baga Makōhō-

rōpō, mogo tšona a gona kgomo e etei-
lwego, Masete a hlabēla ba ga Makokōrō
pō Mokgozi wa gore kgomo dihwile m-
ono, ba ya, are kgomo ya lena e teile ke
tladi. O gopole mekgopa ya ditkgomo e
šetšē ka tšabeng. Bare ditkgomo a di-
kgobakane re dibōne, baditi ba ditkgob-
akanya, byalo ba tšōma go dilebella ba
hwetšana gore ditkgomo tša bōna di-
saphela. Bare go yēna rena tša rena
ditkgomo disaphela, mokgalabye are kw-
ang nna, le seke la e kgēthēla elegore
nna ke a le nyalla.

Masete o šita ke lehu, ge motho a e-
hwa o nohwa kantle le gobolēla di-
tuba tša go sekwalē. A lehono o sa tšh-
ōma go re nyalla, gōna ge o sa tšhōma
o ka re nyalla ka kgomo ya gohwa ba-
keng sa gore o re fe kgomo ya gophela.
Rena re tšeba o re nyaletšē botala
o bile o tšere ngwana wa rena le
yēna o bile ona le ngwana.

Masete a tšwela pele ka gore ditkg-
omo ditšeba ke modiši, nna ke a e tšeba

805

K34/82 104

gore ke le nyaletšhe ka yōna. Bare go yēna le hono re tšea ngwana wa rena wena o šale le ditoto tšewe tšagago, yaba gōna a kgonago a homola. Ba ile ba napa ba gapa dikgomo tša bōna.

Masete ge a sepela le dingaka go kwe-lla gore molato keng, ditšola dimotšā gore dilō tša batho o lle, byalo beng ba tšona ba belaēla. Dilō tša batho di abo laya, ke moka Masete o lobile.

Kadimō ya dikgomo tša manyalō, dikgomo tšena dipušong ya monna le mosadi. Godi dima gōna ba no diadina, kudu ge motho a yo tšea mosadi, bare boya kgomo ke bo boya kgomo. A ba no adima motho wa lefoka, ba dinana ka maloko a bōna. Ke gore dikgomo tšewe ba ka seke ba gorēna ka pela ka baka la gore, mo o eya go adima o ile ka baka la go tšeka dikgomo tša go tšea a mosadi.

Mosadi yola o nyalago yēna ka tšona o swanetšhe gore ge ana le ngwana wa ngwanenyana, le yēna a bee a nyadiwe ba kgone ba tšea dikgomo tšela ba dibušetšā

805

K34/82

105

ga mong wa tšona. Ge mosadi e katla yaba moopa, o swanetše gore a yo diberekele, a fela a lefa ka bonyanyana go fihlela a fetsa.

Kadimo ya diphoto tša golema, o kgopela diphoto tša golema ba gofa, fela mong wa diphoto o swanetše go moleboga ka byalwa, ke yona tebogō ya diphoto. Ge e se motsoho yo le tswalanego goba wa leloko a ka seke a gofa, gokaba kaone ge o moretile gōna akanya a golemela.

O ka bōna ka ditaba tša Mathaba le Kokobetsa, o ile a moadima kgomo kabaka la gore Moratho wa Mathaba o ile a tšea kgaitšedi ya ngwanabo Kokobetsa, empa le gagole byalo diile tša tswenya.

Kadimo ya Mamokokonopē, ge motsohana le dikgogo tša ditšadi fela, o tšama a adima Mamokokonopē gore o tle o dikōpē, byalo getle ya a loša moroto wa pele, e boya lekgogo, goba tšadi, goba Mamokokonopē ka moroto wa bobedi e boya lekgogo, byalo go fedile, mong wa mamokokonope a katla a gōla lekgogo tše pedi pholo le tšadi.

805

K34/82

106

Masemo. Kgoši le bora motswana balaola megola ya batho ba batlugilego, ka yona ba khusa motho yo a tšwago alla are a nache-mo, le batho ba we ba fulêlayo mo nagenge e.

Motho wa mo nagenge e, ge a sena chemo o dira byalwa ke moka a isa mošate godumedisa chemo. Botata byala a le mo a bu le chemo kabaka lang. Motho yo we o godile ona le ngwetši. Kgoši e tla nya-kisisa mogola o we mong wa ona a tlogilego ke moka a fa mamondi, le motho yo a fuletšego mo nagenge, o byalo or e, go fihla a tšena ka motho yo mongwe ke moka a moisa ga mokgomana byalo mokgomana o tla motšea a moisa mošate le pudi e we a dumedišego ka yona, ke moka a megê ka yona.

Daba e ngwê se ya go lapiša, gona le se-ema se barego, mobasaboêlego ke teng maruping ba boêla. Motho ge a duduğa nagenge, o bega mošate, a ba ahlaloša le gore megola ya gagwe e matsogong ga mang, ge e se matsogong ga motho, o o

805

K34 82

107

šia matsôgô a Kgoši. O eleletša mohlano a
tšoboya, gore a tle a hwetšame megola ya ga-
gwe. O seke ware gobôna Kgoši e gofi-
le mogola wa gopola gore mogola ke wa
gago, a wa wena tšwela pele le go ky-
opêla mogola mo bathung. Ge a ile a go šu-
pa lefoka moleboge ke moka ke chemo ya
gago o ka se ra moga ke motho.

Bualo ka kgôro ya ga Mogofe baile bathoga
mo baya Chokwe, fêla taêto ba išša ga
Kgoši, Mosei a dia byalwa godumediša
chemo, baya ba mofa chemo ya Morukg-
we, e ngwe chemo a fa moratho wa
gagwe, ewe ke ya mosadi yo barego ke
Matsebe ke kgaitšedi ya Kgoši. Ghomo ya
Molokwane ya lema ke Kgoši ka noši,
ke moka megola ya felela.

Baile ba dula mengwa e tšwetšago, ma-
buru a tšena, ba chaba motêto, ge ba
buile ke moka ba dira byalwa bya gobeg-
a gore re buile, re fišulla megola e la
ya rena, a re bolele lenyaya re ra gore ng-
waga o otlago. Ke moka Kgoši ya ya bitša
batho bala ba golema megola ya bôna, are

805

K34/82

108

go bōna beng ba mogola batlile byalo le thebe
gore selemo se setlago bōna beng batlilo
lema. Ge ele dirapana tsā mohlakeng ts-
ōna, ga babele motho lebaka, mola ba fi-
hlogo bōna beng ba nolema. -Se we a ka-
re go ge are o lema a hwetsāna yo mon-
gwē a šetšē a limile, o motšā gore ng-
waga o otlago ketlilo lema ka gorialo
kere o se tšwele.

Monna yo mongwē bare ke ~~kg~~ Kgati Makgo-
pa o ile a ncha lesome a dumedišā mog-
ola ka lona. Mohlang mong wa mogola
a boya a hwetsāna kgošī ~~ela~~ ela a gošā
mogola diatleng tsā gagwe ehwile.

Mong wa mogola ke motho wa ga R-
aganja, byalo Raganja a tloga a fihla
mošate a rwele byalwa, mantšu a ga-
gwe ba a mogēla, ka morago ba bitšā Ma-
Kgopa ba motšā gore o tšebe gore mong
wa mogola o buile, ngwaga o otlago o
tlogēle mogola chemo.

Makgopa are nna chemo ke e sekile, nk-
a seke ka e tlogēla. Bare go yēna ke
molaō wa bagologolo, re nore re hlalele

805
8119

K34/82 109

ra hwetšana motho ge a sena Chemo
o ya mošate a tswere pudi goba a rwe-
le byalwa a yo dumediša mogola ka
yōna, ge kgodi eile ya gofa mogola a
se gore o rekile. Naga ga e rekwe e rē-
kwa ka madi.

Banna ba ga Mangopa bare go yēna a
o selo mang mo lefaseng le wena leboga
otla noba o nyakela mowe o ka lema-
go gōna ngwaga o otlogo. A se ke lek-
wile ba bina tlou.

Ge motho a ile a no adima Chemo gam-
otho, byalo motho a bōna gore ke na le
mogola, o bolēla le mosadi wagagwe ke
moka ba kwana ba kgona ba motšā gore
golukile sepela o lema fēla o tsebego-
se mohlantse re gola re tlilo tšea. Bare
ge ngwana wa bōna a ka gola ke mo-
ka a tšea mosadi.

Mohlantse ba tlilo go tšea ba swanetsē
gore ba go tsibise pele ga lebaka. Ke gore
le nyaga o buna mabēle, byalo marega
ba swanetsē go gobotsā gore selo
se setlago se oleme, o nyakela Chemo

805

K34/82

110

Chemo ka gobane isago lēla re tšilo tšea
ke molaō o tla lema a tšeba gore batlilo
tšea.

Mo okare kowa batho ba lema wa m-
otšā gore tšea tšwela Chemo yaka le
nyaga ke a lema, a wa motšā kama
laō o motsogetšē sepošo. Le ge a ka
yana banna ba tlaēma naē.

Batho ba matšāki uno a lechono a ba by-
alo kabala ba botala, ka gobane ge oka
adima motho chemo a wa moadima
o mo file. Ke gore taba e e dirile ke
ba faladi, ba makhutšwi ge ba tšele
Segwai ba etla kamono, kabaka lago-
re a banna mašemo, ge lanhla ba
tšilo kgopēla mogola, batla ga bothe
gore o moadime ke moka.

Mohlang o matšāgo gore ngwaga o
o tšago ke tšilo tšea, motho a be ale.
bella mo akayago a lema, a go fe-
tole selō, empa ngwaga o la orego
o lema ka o na chwetšana a limile,
ge o molediša ore a botala byala o
be o lema kae. Ke moka o thōmē go

805

K34/82

114

makala.

Duba ya mohuta o e ile ya thōma ke Moditšana le ge batswadi bagagwe ke sa batsebe, o tšere ke baga Moagi. Batho bana ba tšwa ba le Segōswana, byalo Ma-kgowa ba raka Marena SEKōrōrō gore a boē a tle a dulē mono Lekaseng. Ge ba fihla mašemo a hlōka, ba dumediša temō, ba bafa temō ya mošonwana.

Mosadi na baka la gore mmedi wa gagwe, o tšere ke baga Mohlabe a dira mapoto a fihla ga Mohlabe go dumediša mogola. Bare makgolo wa Kwa-la fela mogola ke tta go šupa, ere ge olema o be otebella chemo. Ba mongathela mota, ke gore chemo ya Kgoši ewe e emago ke sechaba le go hlagolago e hlagolago ke bōna.

Ge nguana yowe a lebaneng chemo ewe a tšere mosadi, bare go mkgokolo nguaga a tšago, o tšwele chemo, mkgokolo a dumela, byalo ge ditaba tšo tšena ga barwae, barwae

805

K34/82 112

bare rena se tšeba baga mohlabe ba gofile chemo e we.

Ge selemo se fihla ba kitimela golem-
a, ba matšiša gore a seile ra se kenggo
wena, mosadi are nna a ke tšebe ke
nobona bana baka ba tlilo lema. Kaba-
ka la hlomphe ya gore ba tšere moredi-
agagwe bahomola.

Yena Morena Sekororo, a dina che-
mo ga Mpoi Seleise, a modumela are
o leme o lebella mowe o tšago lema go-
na Morena ba kwana. Kgozi ya lema
e dutši e gopola gore chemo a seyaka,
a dira maanō, a seka tšase, a fa mo-
tho are sepela o fa Seleise, a ya
a mofa mokgalabye wa batho a leboga.
E rile mohlantse ge a ya botšha Morena y-
ore a tšwêlê chemo, Kgozi ya re botšha
byola wena o be ophela ka e.

Seleise a swala dilepê le marumu le
magagane a ya adula chemong, are ga
go motho yo a swanetsêgo go elema go
kaone gore ba šale ba lema ke hwile.
Kgozi Sekororo a tšibiša Mohlabe ta-

805

K34/82

113

ba e, are botšā ngwana wa gago, taba a se bolele Kadigale, se bolēla kamolomo gore ka tšatši la gore o tlē naē kamona gore se bolele taba ya Chemu e we.

Mohlabe a ya a motšā, ka lona letšatši i lewe Kgoši a mutšitšego baya, ba fi-hla.

Kgoši gare Mohlabe o ke o butšise ngwana wa gago gore molato keng ge a e ya le digale mašemong. A mutšisa are molato ke gore kere Kgoši e tšwele chemu yaka ya gana.

Kgoši gare o wa kwala, chemu ke kyopetše, a bolēla gore mohlantšhe kere e tšwele wa seke ya gana, ka dumelana naē mowe. Ka morago ke bōna a etla gaka are ke bolaga ke phefo go kaone gore o mphe tšase o nape o fete le chemu. M otho yala a goiša tšase a se kenne go bialo.

Seleise a naka go bataya ke pelo, a fofēla gōdimu bialo ka ge nke wa gaga a ba a boya a wa fase. Bare e ka-ba tšase o e bōne, are o diō mpha,

805

K34/82 114

a go rēkang, tša šita go araba. E fēla monna wa ga seleise ge oliwile oliwile ke mong wagago.

Mokgalabye a koba koba a tšibe Leysdor p ba bitšō ngozi ya ya, ba fihla ba botšela ka ōna mongwa ota. Byalo koma sasa are monyakēle mogola o mongwē o mofo, gomo se gōna a mofo chemo ya gagwe a manyakēla, a mofo molato wa fēla.

Godirēla yo mongwē.

Ge motho a sena se baka, o kgopela yo mongwē gore a modirēle modirō wagagwe, byalo ka ngwakō. Ke modirō o mogolo kudu, ka gobane, o tšwanetšē gorēma le gōkgō le dikōkwane dilō tšewe ka moka ge a difeditšē bare chite ya ngwakō e fedile. O tšema Mahlōmō, ka moagō dipallō le dinti kemoka ngwakō o fedile.

O tšōma go kgesa mowe a tšilogo aga ngwakō, ka moagō o a epēla o fa-hēla le gōkgō le dikōkwane kemoka ge chite e lekane, o e balla maballō a

805

K34/82 115

mabedi mogare, la boraro ke lewe mah-
lômô a tšilo godula gôdimu ga lona,
byalo go fedile.

Mosadi yo we mong wa ngwako, o swa-
netšê godira mapoto, gore monna yo we
agago a hwetšane monna ka otee gore
atle a mothušê gohlaba ngwako. Ka g-
oriulo mowe ba tla thušana golebella
mowe hlaka e swanetšêgo godula gôna
gore ya seke ya sekama, le go moswarisa
maballô a mabedi a dikgolomotho, ke ma-
ballô a go swara hluaka, la boraro le
lona le byalo ka dikgolomotho, fêla lona a
ba letate, yo mongwê o sepela le dipa-
llô ka gare, yo mongwê o sepela le tšê
dingwê ka ngakala.

Ge ba feditšê godira modirô o we mosadi
o kakolêla byalo o hlapišâ monna yola
a tšilo thušâ yola gohlaba ngwako diazla
ka morago ba yo balla ngwako, yola ge a
eya kamo yola le yêna o ya kamo, ba
ya bagahlana le ballong ka letee, kemok-
a ba yo thôma le lengwê, ba dira byalo
ka lela la pele ke moka ba dira byalo byalo

805

K34/82 116

go fihlêla ba fetša goballa. Ge ba feditšê
ba tlema senna segolo ba se tsenya le
notlong. Byalo go fedile mothuse ge a
nyaka gotloga a katloga. Ge mosadi a mo-
hūšitšê baka noba ba bea letšomō ka letee
goba ka mabedi a byane.

Ge moretiwa a gile ngwako a feditšê
mong wa ngwako o swanetšê go hlapiša
moretiwa diatla ka kgomo. O ka bōna ge
mosogana a nyetšê mosadi byalo a hlaēlli
ke kgomo, ba mofa modirō wa gagwe ng-
wako, byalo yēna ge a feditšê ngwako
o dula gōdimu ga hlaana, ke moka бага
makgolo wa gagwe ba mofološa ka kgomo,
kgomo ya bōna ke go mofa mosadi wa gagwe
a beka.

Ge mosadi a ka hata, mosogana o swanetšê
e go gapa dikgomo tša gagwe gamogō le kgom-
o e la ya ngwako, le bo mamalane.

Go lema chemo ge matho a sena sa go
lema o swanetšê go itša yo mongwê gore
a molemêle, ka morago ga moa feditšê
go lema ke moka mong wa chemo o fa
molimi moputšō wa gagwe. Mašemo a e

805

K34/82 117

Ka golekana a mangwê a lekana moputšô
wa pudi a magolo ke moputšô wa nku.

Merututu basadi ba bangwê a bakg-
one godia merututu ya malapa a bôna
Ka gorialo mowe, ba tsâma ba rêta ba
sila ba gokgôna. Ge aile e kwana le
mozila o motšâ gore golukile ketlago
botšâ letšatšî lewe o swanetšêgo go tla
ka lona.

Šatšî lewe a lebeilego, o dira mapoto
a phufutšâ, ke moka a tsogêla e sale ka
moswanyana go tsibisa mozila gore ore
goja tšâ goja otle o mpopêlê morututu
waka.

Mozila ge a fihla ke moka o tshetšga m-
orututu, ke moka, a o bata kapato,
byalo ge o fedile, ba duta fase banwa
phufutšâ. Ge ele go tšêla gôna go šala
go bôna ke mong wa lapa.

Modirô wa ngaka ngaka ge eaga mo-
tse, mong wa motse o swanetšê go lefa
ngaka ka kgomo kabaka la gore o moagetšê
motse wa gagwe ka dihlane.

Modirô wa go bôfêla, ge mosadi a saim

805

K34/82 118

i monna wa gagwe o swanetše go moēla ngakeng etle e moalafē bolwetši byo anago nabyo. Ge aile a moalafa bya fōla, ke gore go re bolwetši bofodile o bōna ge mosadi a ima, ke gore ke yōna ngaka e we e kgonego bolwetši bya mosadi.

Ngaka e we e swanetše golifiwa ka kgomo, ge nywana ele mohlankana, o molefa ka kgomo ya pholo, ge ele mosetsana ka kgomo ya thsadi. Dikgomo tšena ngaka a e dire-re. mohlankana o swanetše gogola, a bee a tšee mosadi atle a be lengwana a nyadiwe kemoka a nche kgomo a fē ngaka, kemoka go fedile. Mosetsana le yēna o swanetše gogola a bee a ložiwe, mohlantšadi a nyadiwa go ba tšibiša ngaka, bare ka tšatši la gore mosadi yola wa gago wa nyadiwa tla ophōphē le dikgomo. Ka mōtšego ga mo baphōphētšē ba šupa ngaka ya yōna kgomo.

Gotwapanetša ke modirō wa ngaka, ge motho aile a utswetswa, o nyakēla ngaka ya gokgona gotwapanetša, kemoka ya fihla ya twapanetša mowe mautšwi a a utswitšego gōna. Mamondi a nche selō

805

K34/82 119

motho yo we a swarago. He setwapa monwana he yêna yo we a swanetšego golefa molato, he moka ngaka e kgone e motopolla, he tšatši lewe ngaka e hwetšane go kgomo ya yôna, ya go tšwa ga motho yola wa go swara he setopa.

Go rinya lebitla le yêna ngaka e we ge a sintše lebitla le tšwa la tšwara motho a swanêla go mohlabele, o swanetše go molesetša go fihlela, a ehwa. Byalo mame ndi o ncha kgomo a lefa ngaka ka yôna.

Medirô ena e šetšego e ngodilwe ya dingak a e, Pôfêlô, Setwapa monwana le gosi nnya lebitla. Ge ngaka e kare he a šoma dihlang tša yôna tša seke tša šoma, a lifi wi. Le ge ngwana a kabêlego mabapi le pôfêlô a hwa ngaka a ehwetšane selô ka gobane ngwana yola o hwile, ka gorialo ngaka a yakgona go alafa. Nkabe are ge a lafa byalo ka ge ele yêna ngaka, a bône gore mosadi o sane le bolwetši a moalafe byôna.

Lekône ke bolwetši bya basadi, byowe mosadi a bêtšego, bana byalo bana ba

805

K34/82

120*

e hwa, bolwetš'e byo bonyakêlwa ngaka etle e a lafe mosadi. Gore ^{ga} nka ekgone go alafa bolwetš'e ngwana o swanetš'e gore go bêtêgwa a phele, go fihlêla a e tšwa thakeng, ke gore a eba le lapa lagagwe kemoka ba lefe ngaka ka kgomo.

Malwetš'i a mantš'i eno ba pudi, byo bogolwanyana ke nku. Malwetš'i a bana dingana dilifiwa ka mabyalwa. Kantle le bolwetš'i bya malopô byôna ke pudi.

Morunguniwa motho yona o no morom-a a ya, ga gona sewe o ka mofago sôma fêla ka tšatš'i le a hwetš'ana gore o a ja o swanetš'e gore o mohoš'e ka bana la gore ana mereba. Ge ete moruniwa wa ka mošate, kgoš' ere gohlaba selo sela sa molato ke moka a ncha nama a mofa ke gôna a molifile.

Pôkôlô ge motho aile adima pôkôlô a e ya go sela tlala, a boya a rujele mabêlê ka lesaka, o swanetš'e go chela mabêlê a a hlalago leselô a fe mong wa pôkôlô.

Ends

5805